

3	Sevgili Okuyucularımız	BANKA Dergisi
4	Kredinin Orta Vadeli Kaynakları	Vecdi ÜNAY
17	Bankalarda Maliyet ve Randıman Hesapları ile İşletme Tahlilleri	Hikmet KEYMAN
29	Elektronik Makinelerin Geleceği	Journal of The Institute of Bankers'den Çeviren: Necdet DURAKBAŞA
36	İşletmelerde Mali İdare Semineri Prof. Carlson ve Prof. Nelson'un Tebliğlerinden Özetler	Dr. Atilla GÖNENLİ
41	Piyasa Hareketleri	Yıldırım KILKIŞ
46	Haberler	Necdet DURAKBAŞA
	«İşletmelerde Tesirli Mali İdare Semineri»	Alp GÜRUS

BANKA

AYLIK MESLEK ve FİKİR DERGİSİ P.K. 769 Karaköy - İstanbul

Sahibi	: Banka Yayınları ve Kültür Ltd. Şti. adına: Dr. Nezih H. NEYZİ
Yazı İşleri Müdürü	: Alp GÜRUS
Basıldığı Yer	: YENİLİK BASIMEVİ Cemâl Nadir Sokak, Büyük Milâs Han, No. 46 - Sirkeci
İdare Yeri	: İmam Sok. No: 1 Kat: 5 - Beyoğlu
Yönetim Komitesi	: Prof. Dr. Zeyyat HATİBOĞLU Necdet DURAKBAŞA Dr. Mustafa A. AYSAN Alp GÜRUS Dr. Nezih H. NEYZİ
Fiyatı	: 2,5 TL.
Abone	: Yıllık 30 TL. Altı Aylık 15 TL.
İlân Tarifesi	: Arka Dış Kapak 800 TL. Arka İç Kapak 500 TL. Ön İç Kapak 650 TL. İç Sahifeler 400 TL.

Abone ve ilân bedelleri Derginin T.C. Ziraat Bankası Beyoğlu Şubesindeki 768 numaralı ve T. İş Bankası A.Ş. Parmakkapı Şubesindeki 271 Numaralı hesabına gönderilebilir.

Dergimize gönderilen yazılar yayınlansın yayınlansın iade olunmaz. Yayımlanan yazılar rızamız olmadan iktibas edilemez.

Haberleşmelerin, «BANKA, Aylık Meslek ve Fikir Dergisi P.K.769 Karaköy İstanbul» adresi ile yapılmasını rica ederiz.

Basıldığı Tarih : 30/5/1966

SEVGİLİ OKUYUCULARIMIZ

Geçen sayımızda Türk Sevk ve İdare Derneği, T. Sınai Kalkınma Bankası A. Ş., ve Robert Kollejin iş birliği ile 13. Nisan. 1966 - 25. Mayıs. 1966 tarihleri arasında her hafta çarşamba günleri Hiltonda tertiplenmiş bulunan «İşletmelerde Tesirli Mali İdare Semineri» hakkında izlenimlerimizle, bu seminerdeki bazı önemli tebliğlerin metin veya özetlerini vereceğimizi vaat etmiştik. Bu sayımızda bu vaadimizi yerine getirerek; Sınai yatırım ve Kredi Bankası Genel Müdürü Sayın Vecdi Ünay'ın değerli bir tebliği ile Semineri yöneten Robert Kolej Profesörlerinden Robert S. Carlson ile Carl L. Nelson'un tebliğlerinden çıkarılan bir özeti tetkiklerinize sunuyoruz.

Seminer hakkında izlenimlerimiz ise «Haberler» kısmında ayrıca belirtilmiştir.

Önümüzdeki sayıda Prof. Carlson ve Prof. Nelson'un diğer tebliğlerinden bir özet daha takdim edeceğiz.

Bu vesile ile Seminerin bankacıların ve iş adamlarının birbirlerini anlamalarında gerçekten çok faydalı olduğu; böylece, bankacılık mes'elelerinin yalnız bankacıların değil ve fakat banka müşterilerinin de ortak dâvaları bulunduğu bir defa daha ortaya çıkmıştır. Yine bankacılık mes'elelerinin çözümünün iktisadiyatımızın kalkınmaya yöneltmesinde belli başlı amillerden biri olduğu da belirlenmiştir.

*
**

Sayın Hikmet Keyman'ın «Bankalarda Maliyet ve Randıman Hesapları ile İşletme Tahlilleri» etüdü bu sayımızda nihayetlenmektedir.

Hikmet Keyman'ın bu etüdünde vardığı sonuçlar, Dergimizin ötedenberi savunduğu fikirleri doğrular mahiyettedir. Yani bugünkü bankacılık sistemimiz pahalıya çalışmaktadır ve alınacak rasyonellik tedbirleriyle paranın maliyetini düşürmek kabildir. Bankaların ve şubelerinin ne derece verimli çalıştıklarının objektif olarak mukayesesine önem verilmeli, çaba gösterilmelidir.

Etüd, banka yöneticilerini değerlendirmede her bankaya ışık tutacak niteliktedir.

Saygılarımızla
BANKA Dergisi

KREDİNİN ORTA VADELİ KAYNAKLARI (*)

Vecdi ÜNAY
(Sınai Yatırım ve Kredi
Bankası Genel Müdürü)

Orta vadeli krediler hakkında umumî mülâhazalar :

Orta vadeli kredi tabirinden ekseriyetle, bir yılı aşan devreler için faydalanılan krediler kastedilmekte ve bu nevi kredilerde tesbit edilebilecek azami vâde memleketlere, krediyi kullandıran müesseselere ve kredinin kullanılacağı mevzulara göre değişiklikler göstermekle beraber sınai ve ticarî işletmelere ekseriyetle beş yıla kadar vâde ile verilen krediler orta ve beş yılı aşan vâdelerle verilen krediler uzun vâdeli addedilmektedir.

Kısa vâdeli krediler de kredi lehtarının iştigal mevzuuna, ihtiyacına ve muamele neviine göre ekseriyetle bir yılı geçmemek üzere tayin edilen vâdelerle açılan veya bir ihbarname ile birkaç hafta içerisinde ödenmesi istenilebilecek carî hesaplarla kullandırılan kredilerdir.

Orta vâdeli kredilerin, vâdeden başka, bu nevi borçlanmalarla elde edilen meblağların tahsis mahalleri, itfa kaynakları ve ikraz şekilleri bakımından kısa vadeli kredilere nazaran gösterdiği farklar önemlidir.

Kısa vâdeli borçlanmalarla elde edilen kaynaklar mütedavil kıymetlerin finansmanında kullanılır. Sınai işletmeler de, stoklarda ve müşteri borçlarında görülen mevsimlik artışları karşılamak üzere kısa vâdeli kredilerden faydalanırlar.

Orta vâdeli kredilerle elde edilen kaynaklar ise makine ve teçhizat gibi bir kısım yatırım mallarının mübayaasında ve özellikle işletme sermayesi noksanını telâfi etmek maksadile kullanılır. Bilindiği üzere sınai işletmelerin devamlı olarak ham madde, yarı mamul ve mamul stok-

(*) «İşletmelerde Tesirli Malî İdare Semineri» nde, 27 Nisan 1966 tarihinde verilen tebliğ.

ları bulundurma zaruretinden ve müşteri alacaklarından doğan ve kısa vâdeli kredilerle karşılanamayacak mahiyette bulunan işletme kredilerine de ihtiyaç vardır. İşletmenin mali bünyesinde devamlı olarak kalması gereken bir işletme sermayesi kifayetsizliğinden doğan bu ihtiyaç bilhassa satışların artması, ham madde fiyatlarının ve işçi ücretlerinin yükselmesi hallerinde kendini şiddetle hissettirir. Satışlar artınca ham madde ihtiyacı artar. Daha fazla işçi çalıştırılması ihtiyacı hasıl olur, yarı mamul ve mamul stoklarına daha yüksek meblağların bağlanması gerekir. Müşteri alacakları da umumiyetle yükselir. Ham madde fiyatlarının ve işçi ücretlerinin artması halinde de lüzumlu ham madde stok seviyesinin muhafaza edilebilmesi ve aynı adette işçi çalıştırılabilmesi daha yüksek bir işletme sermayesine ihtiyaç gösterecektir. Sermaye tezyidine, tahvil ihracına veya teşebbüsün sahip veya ortaklarından herhangi bir suretle finansman teminine imkân görülemediği takdirde bu ihtiyaca en iyi şekilde cevap verebilecek kaynak orta vâdeli kredilerdir.

Orta vâdeli kredilerin itfa kaynağı, kısa vâdeli kredilerde olduğu gibi işlerin normal seyri sırasında emtianın (sınai işletmelerde mamullerin) satış bedellerinin tahsili ve müşteri borçlarının tasfiyesi neticesinde işletmeye giren paralar değil, işletmenin kârları ve amortisman akçeleridir.

İşletmelerin kısa vâdeli kredi ihtiyaçları ticaret bankaları tarafından iskonto, iştirâ, senet karşılığı avans, emtia karşılığı avans ve kefaletli veya açık ve bazen ipotekli borçlu cari hesaplar gibi çeşitli kredi muameleleriyle karşılanmaktadır.

Orta vadeli krediler, ekseriyetle, borçlu ile kredi müessesesinin borç ödeninceye kadar riayete mecbur buldukları şartları ve itfa tablosunu kapsayan bir ikraz anlaşması akdi suretile açılır. Orta vadeli kredide borçlu, borç bâliğinin kendisinden bir kalemde ve belki de kaynaklarının müsait bulunmayacağı bir tarihte talep edilmesi endişesinden kurtulur ve borcunu kolaylıkla kaynak hazırlıkları yapmasına imkân verecek bir program dahilinde, muntazam hazırlıkları yapmasına imkân verecek kavuşmuş olur. Borçlu ikraz anlaşması kabul ettiği şartlara riayet eylediği takdirde borcunun taksit vâdelerinden evvel kendisinden talep edilemeyeceğinden emindir. Borçlu ile banka arasında kararlaştırılmış olan ikraz şartları ancak evvelden kestirilemeyen haller karşısında, iki tarafın rıza ve muvafakatile değiştirilebilir.

Orta vâdeli kredi taleplerinin tetkikinde kredi müesseselerince üzerinde durulan faktörler esas itibarile, kısa vâdeli kredi taleplerinin incelenmesi sırasında üzerinde durulan faktörlerden farklı değildir.

Bilindiği gibi bunlar şahsî, iktisadî ve malî faktörler olarak üç grupta mütalâa edilmektedir.

Ancak, vâdenin uzaması nisbetinde riskin de artacağını göz önünde bulunduran kredi müesseseleri orta vâdeli kredi taleplerinin tetkikinde bu faktörlerden bir kısmı üzerinde daha büyük titizlikle dururlar.

Orta vâdeli kredilerde şahsî faktörler (moralite ve iş ehliyeti) incelenirken kısa vâdeli kredilere nazaran üzerinde daha büyük bir titizlikle durulan husus işin sevk ve idaresindeki yeterlik derecesidir.

Borç ödeninceye kadar geçecek seneler zarfında ekonomik durumda, rekabet sahasında ve teknolojiye değişiklikler olabilir. Bu gibi hallerde yenilikleri kabul edebilecek, değişen şartlara kolaylıkla adapte olabilecek, süratli ve isabetli kararlar alabilecek bir idareye sahip bulunmayan, özellikle tek bir şahıs tarafından idare edilen ve bu şahsın yerine geçecek yeni idareci yetiştirme gayreti göstermiyen işletmelerin orta vâdeli kredi almaları şansı pek zayıftır.

Orta vâdeli kredi taleplerinin tetkikinde, istihsâl hacmi, stok ve fiyat seviyeleri, pazarlama ve rekabet şartları kısa vâdeli kredi taleplerine nazaran daha büyük bir önemle incelendiği gibi sanayideki yenilikler, teknolojiye değişiklikler de devamlı bir şekilde izlenerek orta vâdeli kredi talep eden bir sınıî işletmenin imâl ettiği mallar yerine daha üstün vasıfta veya daha düşük maliyetli mamullerin ikamesi ve kredinin vâdesine kadar işletmenin çalışamaz hale gelmesi ihtimalinin mevcut olup olmadığı hususları üzerinde de durulur.

Gerçekleştirilebilecek iş programları yapan, piyasa şartlarını, müstehtlikin isteklerini ve teknolojik gelişmeleri takip eden firmaların başarı şansları yüksek olacağından orta vâdeli krediler için kredi değerliğinin tesbitinde bu noktalar da göz önünde bulundurulur.

Birkaç yıllık bilânço rakkamları, imalât ve satış hacimleri, maliyetler, kâr ve zarar rakamları detayları ile ele alınarak, kısa vâdeli kredilere nazaran daha etraflı bir şekilde yapılan tetkik ve tahlillerle işletmenin malî bünyesinin ve ödeme gücünün talep edilen orta vâdeli kredinin verilmesine müsait olup olmadığı hususu tetkik olunur.

Orta vâdeli kredi müesseseleri, normal banka muamelelerini yürütecek elemanlardan başka malî, iktisadî ve icabında teknik tetkik ve tahlilleri yapabilecek mütehtassis elemanlar da istihdam etmek zorundadırlar.

Orta vâdeli kredi ihtiyacı daha ziyade işletmenin kâfi bir öz kaynağa sahip bulunmamasından, diğeri bir tabirle iyi bir şekilde sermaye-

lendirilememiş olmasından doğmaktadır. Paraları istikrara kavuşmuş olan ve bir sermaye piyasasına sahip bulunan gelişmiş memleketlerde, özellikle büyük çaptaki sınai teşebbüsler orta vâdeli kredi ihtiyaçlarını tahvil ihraç ederek bunları sermaye piyasasında satmak suretile karşılamakta güçlük çekmezler.

Para kıymetlerinde kâfi istikrar görünmeyen, faiz nisbetleri üstünde fiyat artışları kaydedilen, sermaye piyasası mevcut olmıyan veya ancak bir nüve halinde teşekkül etmiş bulunan az gelişmiş veya gelişmekte olan memleketlerde ise tahvil ihracı suretile borçlanma imkânı ya hiç yoktur veya pek cüzdür.

Gelişmiş memleketlerdeki küçük ve hattâ orta çaptaki işletmeler de halk tarafından kâfi derecede tanınmamaları sebebiyle, sermaye piyasından kolaylıkla faydalanamazlar ve orta vâdeli kredi ihtiyaçlarını kredi müesseselerine baş vurarak karşılamaya çalışırlar. Nihayet, sermaye piyasasına müracaat etmeden evvel istihsalin arttırılmasını sağlamak üzere veya sermaye piyasasının istikrarsız bulunduğu devrelerde büyük çaptaki işletmelerin de orta vâdeli finansman ihtiyaçlarını kredi müesseselerinden temine çalıştıkları görülmür.

Biraz sonra misâlleri verileceği üzere, bir kısım memleketlerde sınai ve ticarî işletmelere orta vâdeli krediler, bu konuda ihtisaslaşmış kredi müesseseleri tarafından açılmaktadır. Bir kısım memleketlerde sınai ve ticarî işletmelerin orta vâdeli kredi ihtiyaçlarına cevap vermek üzere ticaret bankalarının da gayret sarfettikleri ve kaynaklarının bir kısmını resen veya diğer kredi müesseseleriyle işbirliği yaparak açtıkları orta vâdeli kredilerde kullandıkları görülmektedir.

Gelişmiş memleketlerde orta vâdeli kredi kaynakları :

Gelişmiş memleketlerde işletmelerin, ihtiyaçları olan orta vâdeli istikraz sermayesini sermaye piyasasına tahvil ihracı suretile temine çalıştıklarına, fakat orta ve küçük çaptaki işletmelerin bu imkândan kolaylıkla istifade edememekte ve orta vâdeli kredi ihtiyaçlarını ticaret bankalarından veya orta vâdeli kredi müesseselerinden sağlamakta olduklarına işaret etmiştim.

Sanayicilerin ve ticarî firmaların bir seneyi aşan devreler için ticaret bankaları kredilerinden faydalanmaları yeni değilse de ikraz şekli, yirminci yüzyılın ilk senelerine nazaran bugün bir hayli değişmiştir.

Ticaret bankalarınca işletmelerin orta vâdeli kredi ihtiyaçlarının karşılanmasına imkân veren bu tatbikat değişikliğinin müşahhas misal-

leri özellikle Amerika Birleşik Devletleri ile Fransa'da açıkça görülmektedir.

Amerika Birleşik Devletlerinde de, diğer birçok memleketlerdeki gibi ticaret bankaları, anane olarak plasmanlarını, daha düşük riskle yüksek likiditeye sahip olmak imkânını veren kısa vadeli kredilere yöneltirler ve bu kredilerin sermaye noksanını karşılamak veya yatırım yapma üzere kullanılmayıp cari aktif finansmanında kullanılmasını isterlerdi.

Amerika'da işletmelerin orta vâdeli kredi ihtiyacı 1930 dan evvelki yıllarda ticaret bankalarının ya kısa vâdeli kredilerde yapılan müteaddit yenileme ve vâde uzatmaları ile veya şirketlerin ihraç ettikleri tahvillerin satın alınması suretile karşılanmaya çalışılmakta, fakat bu tabikat şekli sanayicilerin orta vâdeli kredi ihtiyacını karşılamaktan uzak kalmakta idi.

1930 larda ekonomik krizin bütün dünyayı sarması sonucu olarak birçok işletmeler tahvillerinin faizlerini, ana para taksitlerini ve bankalara olan borçlarını ödeyememişler, ticaret bankalarındaki kısa vâdeli kredilerinin yenilenmesi talepleri de reddedilen firmalar müşkül duruma düşmüşlerdir. Böylece bu çeşit kredilerin tatminkâr olmadığı görülmüşü üzerine ticaret bankaları, özellikle hisse senedi veya tahvil ihracı suretile sermaye piyasasından elverişli şartlarla kaynak teminine imkân bulamayan orta ve küçük işletmelerin talepleri karşısında banka ve müşterisinin borcun itfasına kadar riayete mecbur buldukları birtakım şartları kapsayan ikraz anlaşmaları akdi suretile muayyen taksitlerle ödenmek suretile vâdeli krediler açmaya başlamışlardır.

1930 ların sonlarında ve bilhassa İkinci Cihan harbinden sonra, bu nevi kredilerde tatminkâr bir inkişaf görülmüştür. Makine ve teçhizat fiyatlarının ve işçi ücretlerinin yükselmesi neticesinde birçok sanayicilerin ticaret bankalarından vâdeli kredi talep etmeğe başlamaları yanında bu değişikliğe âmil olan diğer sebepleri de şu şekilde özetlemek mümkündür.

Mali otoritelerce uygulanan para politikası sayesinde bankaların ihtiyatlarının artması kendilerini ellerindeki kaynakları işletmeye sevk ederken işletme maliyetlerinin yükselmesi, Amerika Birleşik Devletleri tahvillerinin getirdiği gelirin düşüklüğü ve nihayet kısa vâdeli kredi taleplerinin azlığı da bankaları ikraza müsait kaynaklarının nemalandırılması için başka mahreç aramaya zorlamıştır.

Bir taraftan banka portföylerindeki devlet tahvillerinin artması ve

ikrazatın azalması neticesinde bankaların likiditelerinin eskiye nazaran çok yükselmesi, diğer taraftan mevduat sigortasının kabulü suretiyle bankacıların mevduatın istikrarına güvenlerinin artması ve işleri 1930 larda duyulan korkudan varestede olarak idare edebilmeleri, federal reserve sisteminde ticaret bankalarının hemen bütün sağlam aktifleri için reeskont imkânı tanınması Amerika'da bankaları vâdeli ikrazlarda teşvik eden sebeplerdir.

Amerika'da bütün ticaret bankaları orta vâdeli kredi açmakla beraber bu krediler daha ziyade büyük bankalarda temerküz etmiştir. Küçük bankalar, kredi hacminin kendi imkânları dışına çıkması halinde, riski dağıtmak maksadile, diğer bankalarla işbirliği yapmaktadırlar. Bu işbirliğinin taammüm etmiş şekli müşterek fon teşkili anlaşmaları (pool agreements) dir.

Federal reserve system tarafından 1955 yılında yapılan bir araştırmaya göre vâdeli kredilerin kıymet itibarile üçtebirini iki veya daha ziyade bankanın birleşerek açtıkları krediler teşkil etmektedir.

Amerika Birleşik Devletlerinde ticaret bankaları vâdeli kredi açarlarken sigorta şirketleri, emekli sandıkları veya diğer devlet müesseseleri ile de işbirliği yapmaktadırlar. Ticaret bankalarının bu konuda halen işbirliği yaptıkları en önemli devlet müessesesi «Small Business Administration»dır. Bu müessese, ticaret bankalarının yaptıkları vâdeli ikrazlara, bankanın talebine göre, ya muamelenin ifası sırasında veya ileriki bir tarihte iştirak etmekte ve bankalar bu imkândan da faydalanarak işletmelerin özellikle orta vâdeli ikraz taleplerini kolaylıkla karşılabilmektedirler.

Fransa'da da, sermaye piyasasından faydalanmak imkânını bulamayan orta büyüklükte ve daha ziyade aile şirketi hüviyetindeki müesseselerin orta vâdeli finansman ihtiyaçlarını 1930 cihan buhranına kadar, ticaret bankalarının kısa vadeli kredilerle karşılamaya çalıştıkları görülmektedir.

Birinci Cihan Harbinden sonra hükümetin, özel sektör bankalarının ve sanayi guruplarının iştirakile yarı kamu teşekkülü hüviyetinde kurulan Le Credit National adındaki bankaya, başta harpten zarar gören müesseseler olmak üzere orta büyüklükteki işletmelere orta ve uzun vâdeli kredi açmak görevi verilmiştir.

Fransa'da ticaret bankaları işletmeleri, beş seneye kadar uzayan vadelerle kredi vermeye 1930 cihan buhranını takiben başlamışlardır. 1931 yılında «Caisse des dépôts et Consignations» ticaret bankaları tarafından şirketlere beş seneye kadar vâdeyle açılan kredileri natik senet-

leri iskonto etmek kararını almak suretile ticaret bankalarının, özellikle sinai müesseselere, orta vâdeli kredi açmalarına imkân vermiştir. Ancak bu senetlerin iki banka imzasını taşıması ve bunlardan birinin tanınmış bir itibar müessesesine ait olması şartı aranmakta idi. Sandık bu senetleri Banque de France nezdinde reeskont ettiremediği için, geniş imkânlarına rağmen bütün ihtiyaçları karşılamaya muktedir olamıyordu.

İkinci Cihan Harbinde iktisaden zayıflayan Fransa'da süratli bir kalkınma hamlesi ile zararların bir an evvel telâfisi zarureti karşısında, tasarruf sermayesinin tecrici teraküm seyrine intizar edilmiyerek Fransız müteşebbislerinin orta vâdeli kredi ihtiyaçlarını süratle karşılayacak ve fakat memleket parasının istikrarını da tehlikeye düşürmeyecek bir sistem bulunması lüzumu hasıl olmuştur.

1943 yılında Banque de France ile belli başlı kredi müesseseleri müştereken bu konuyu incelemişler ve kaynaklarının pek büyük bir kısmı vâdesiz veya kısa vâdeli mevduattan tereküp eden ve likiditelerini muhafaza kaygusu ile faaliyetlerini büyük mikyasta kısa vâdeli kredilere yöneltmek zorunda bulunan ticaret bankalarının orta vâdeli kredilerden kaçınmalarını temin etmenin bu kredilerin mobilizasyonunu sağlamakla, bunun da ancak reeskont müessesesinin yardımıyla kabil olabileceği neticesine varmışlardır. Ancak Merkez Bankası kaynaklarına lüzumundan fazla müracaatı dâvet ederek bu yüzden para kıymetindeki istikrarın zedelenmesini önlemek üzere sinai teşebbüslerin istihsal vasıtalarını geliştirme amacını güden, en çok beş sene vâdeli kredilerle ilgili senetlerin Banque de France tarafından reeskonta alınabilmesi için, bu senetlerin, kredi lehtarından başka üç imzayı taşıması ve son imzanın Merkez Bankasının kabul edeceği bir kamu müessesesine ait bulunması şart kılınmıştır. Bu suretle, bankalarca işletmelere açılacak kredilerle ilgili olarak Banque de France'ın reeskonta kabul edebileceği senetlerin azami vâdesi beş yıla çıkarılırken bu banka ile ticaret bankaları arasına iki müessesenin girmesi öngörülmüş oluyordu. Bunlardan birincisi «Le Credit National» ikincisi de «Caisse des dépôts et Consignations» dir.

Banque de France orta vâdeli kredilerde ihtisası bulunan Le Credit National'ın geniş tecrübelerinden faydalanmakta, bu suretle ticaret bankalarının açılacak orta vâdeli kredilere ait senetler mobilize edilirken evvelâ Le Credit National'ın mali kaynaklarından, ikinci kademede Caisse des dépôts et Consignations'un sahip bulunduğu geniş imkânlardan faydalanılmaktadır.

Caisse des dépôts et Consignations'ın kaynaklarını bir kanun hük-

müne dayanılarak hususi tasarruf sandıklarının bu sandığa yaptıkları mevduat teşkil etmektedir. Bu suretle mezkûr tevdiat muayyen bir zaman için tekrar para piyasasına avdet etmiş bulunmaktadır.

Lüzumu halinde Sandık Banque de France'a müracaatla cüzdanındaki senetleri reeskonte tevdi eylemekte, ancak bu kaynağa nihai safhada ve zaruret halinde müracaat edilmektedir.

Fransa'dan başka diğer Avrupa memleketlerinde de ticaret bankalarının sınaî ve ticarî müesseselere, geniş çapta olmasa da orta vâdeli kredi verdikleri veya kısa vâdelerle açtıkları kredileri, işin icabına ve kredinin kullanılma gayesine göre imkânları nispetinde yenilemek veya vâdelerini uzatmak suretiyle orta vâdeli kredi mahiyetine kalbettikleri görülmektedir.

İtalya'da bu durum, cihan iktisadî buhranının İtalyan ekonomisini sarstığı senelere kadar devam etmiştir. 1931 senesinden itibaren iktisadî buhranın kuvvetli bir likiditeye sahip bulunmayan ticaret bankalarını güç duruma düşürmesi üzerine ticaret bankaları kredi faaliyetlerini kısa vâdelilere inhisar ettirmişler ve orta vâdeli krediler, ilk defa 1932 yılında Tasarruf ve Emanet Sandığı, Banco di Napoli ve muhtelif sigorta kurumlarının iştirakiyle tesis olunan İMİ (Istituto Mobiliare Italiano) ve sırasıyla 1939, 1946, 1962 yıllarında muhtelif ticaret bankalarının ortaklığı olarak kurulan EFİBANCA (Ente Finanziamenti Interbancario), MEDİOBANCA (Banca di Credito Finanziaro) ve İNTERBANCA (Banca per Finanziamenti a Medio Termine) tarafından verilmeye başlanmıştır. İtalyan ticaret bankalarından yalnız Banco di Sicilia ve Banco di Napoli'nin sanayi kredi servisleri Güney İtalya'nın sanayileşmesini teşvik ve iktisaden gelişmesini temin gayesiyle bu bölgedeki orta ve küçük sanayie orta vâdeli kredi açabilmektedir.

Almanya'da ticaret bankaları sınaî ve ticarî teşebbüslere orta vâdeli kredi verecek şekilde taazzuv etmişler ve memleketlerindeki sınaî inkişafı desteklemeyi kendileri için önemli bir görev saymışlardır.

İsviçre'deki ticaret bankaları kasa bonoları (Bons de Caisse) veya kasa tahvilleri (Obligation de Caisse) ihracı suretiyle elde ettikleri vâdeli mevduat mahiyetindeki kaynakları orta vâdeli kredilerde kullanmaktadırlar.

Hollanda'da sınaî müesseselere orta ve uzun vâdeli kredi vermek üzere 1945 yılında ticaret bankaları ve tasarruf müesseseleri tarafından kurulan Herstelbank'm sermayesinin % 29 una iştirak eden ticaret bankaları sanayie, bu banka ile müştereken de orta vâdeli krediler açmışlardır.

İngiltere'de ticaret bankaları öteden beri likidite prensibine büyük bir önem vererek plasmanlarını kısa vâdeli kredilere yöneltme gayreti göstermişler ve sınaî teşebbüslere orta vâdeli finansman temininden kaçınmışlardır. 1945 yılında İngiltere ve İskoçya'daki belli başlı bankalarla diğer bir kısım müesseselerin ve İngiltere bankasının iştirakiyle, küçük ve orta çaptaki işletmelere orta vâdeli yatırım ve işletme kredileri vermek üzere The Industrial and Commercial Finance Corporation tesisi olunmuştur.

Türkiye'de orta vâdeli kredi kaynakları :

Halen sınaî karakterini muhafaza eden, sanayii henüz gelişmeye başlamış bulunan ve sınaî mamüllerinin pek cüzi bir kısmını ihraç etmekte olan Türkiye'de ticarî işletmelerin finansman ihtiyacı büyük miktarda kısa vâdelidir. Orta vâdeli kredi problemi zıraî ve sınaî işletmelerin finansmanı mevzularında karşımıza çıkmaktadır. Zıraî işletmeler konumuz dışında bulunduğundan burada orta vâdeli sanayi kredileri üzerinde duracağız.

Memleketimizde sermaye piyasasının müessir bir şekilde işlemesini sağlayacak şartların mevcut olmaması, kurulan şirketlerin, tatbikatta daha ziyade aile şirketleri vasfını taşıması ve halkımızın sermaye şirketlerine iştirake alışık bulunmaması, fiat seviyesindeki uzun süreli istikrarsızlık yüzünden anonim şirketlerin tahvil ihracına da imkân görememeleri dolayısıyla sınaî teşebbüsler, orta vâdeli kredi ihtiyaçlarını ticaret bankalarının kısa vâdeli kredileriyle karşılamak zorunda kalmışlardır.

Son dört beş sene zarfında fiat seviyesinde görülen nisbi istikrar Ordu Yardımlaşma Kurumu gibi bazı sosyal sigorta müesseselerine tahvil satın almak cesaretini vermiş ise de bir taraftan bu müesseselerin çok yüksek faiz talep etmeleri, diğer taraftan tahvillerin bir banka tarafından garanti edilmesi şartını ileri sürmeleri ve yüksek faize banka kefalet komisyonunun da eklenmesi, malî bünyeleri sağlam olan ve speki lâtif kârlar peşinde koşmayan işletmelerde tahvil ihracı hevesi uyandırmış, bu sebeple mezkûr müesseselerin tahvile yaptıkları plasmanlar sanayide orta vâdeli finansman ihtiyacının pek cüzi bir kısmını karşılayacak düşük bir seviyede kalmıştır.

Memleketimizde orta ve uzun vâdeli kredilerin gerektirdiği teknik, ekonomik ve malî bünye tetkiklerine dayanılarak sanayiînin finanse edilmesi ilk defa, Türkiye Sınaî Kalkınma Bankasının faaliyete geçmesiyle, 1951 yılında tatbikata girmiştir. Bu bankanın ana faaliyeti orta ve uzun vâdeli yatırım kredileri vermek veya iştirak suretile sınaî müesseselerin

kurulmasına ve gelişmesine yardım etmektir. Türkiye Sınai Kalkınma Bankasının, memleketimiz özel sektör sanayiinin gelişmesinde gerek mali gerek teknik bakımından ifa eylediği hizmetler büyük olmuştur.

Türkiye Sınai Kalkınma Bankası özellikle sabit tesislerin finansmanı ile meşgul olarak plasmanlarını daha ziyade uzun vadeli kredilere yöneltmiş, kaynaklarının kifayetsizliği muvacehesinde sınai müesseselerin işletme sermayesi noksanlarını karşılamaya matuf orta vâdeli kredileri pek istisnai bir faaliyet olarak ele alabilmiştir.

Buna mukabil, memleketimizde sınai teşebbüslerin işletme sermayesi ihtiyaçlarını öz sermayeleri ile karşılamaya fazla itina etmemeleri, sermaye piyasasına başvurmak, tahvil ihraç etmek imkânından da mahrum bulunmaları müteşebbüslerin bu finansman ihtiyacını ticaret bankalarının kısa vâdeli kredileriyle karşılamak hususunda büyük çaba göstermeleri sonucunu vermiştir. Özel sektör sanayiinin kaydettiği devamlı inkişaf da mali kaynak ihtiyacını genişletmiş, özellikle enflasyonist bir devreyi takib eden istikrar tedbirleri ve bu meyanda 1958 para ayarlaması sınai müesseselerin öz kaynakları üzerinde büyük baskılar yaparak bu ihtiyacı şiddetlendirmiştir.

Orta vâdeli kredilere lüzum gösteren bu kaynak ihtiyacının kısa vâdelerle veya bir ihbarname ile onbeş gün içinde ödenmesi talep edilebilecek borçlu cari hesaplarla karşılanmaya çalışılması ise kısa vâdeli banka alacaklarının devamlı surette tecdit ve temdidini zarurî kılmış ve banka aktiflerinde kâfi derecede likidite teminini imkânsızlaştırmaya başlamıştır.

Diğer taraftan memleketimiz plânlı bir devreye girmiş bulunduğundan sınai kredi konusunda yeni tedbirlerin alınmasına ve imalât sanayiinde işletme sermayesinin öz kaynaklarla karşılanamamasından doğan boşluğu doldurmak üzere, orta vâdeli kredi verecek bir ihtisas bankasının kurulmasına zaruret hasıl olmuştur.

Bu bankanın, ticaret bankacılığı sistemi ile işbirliği yaparak çalışması bu suretle bir taraftan Türk ekonomisinde nakdi tasarrufların pek büyük bir kısmını ellerinde bulunduran ticaret bankalarının kaynaklarından da faydalanabilmesi, diğer taraftan sınai müesseselerin hakiki orta vâdeli kredi ihtiyacını muayyen bir vâde dahilinde, taksitle itfası mümkün ikrazlarla karşılayarak ticaret bankalarına seyyal, kısa vâdeli kredilere azami ölçüde yönelme imkânını vermesi gerekiyordu.

Orta vâdeli kredi ihtiyaçlarının kısa vâdeli kaynakların zorlanması suretiyle ve sınai kredi konusunda ihtisaslaşmamış müesseseler tarafından karşılanması yerine, bu görevin ticaret bankaları tarafından kuru-

lacak ve sınaî teşebbüslerin mali ve teknik bünyelerini selâhiyetle tetkik edebilecek şekilde teşkilâtlanacak bir ortak müesseseye tevdi ve böylece orta vâdeli sınaî kredilerin bu konuda ihtisaslaşmış bir organ vasıtasıyla tedviri lüzumuna kanaat getiren altı ticaret bankası (Türkiye İş Bankası, Osmanlı Bankası, Akbank, Türkiye Vakıflar Bankası, Türkiye Garanti Bankası, Türkiye Kredi Bankası) hükümetin de teşvik ve müzaheret vadi üzerine 1963 yılında Sınaî Yatırım ve Kredi Bankası'nı Kurmuşlardır.

Sınaî Yatırım ve Kredi Bankası'nın statüsü, özel sektör sanayiine orta vâdeli işletme kredisi ve yatırım kredisi de vermeye müsaittir. Ancak, Türkiye Sınaî Kalkınma Bankasının özel sektör sanayiine sabit tesislerin finansmanında kullanılmak üzere orta ve uzun vâdeli yatırım kredisi vermekte olduğu ve orta vâdeli işletme kredisi ihtiyacının daha şiddetle hissedilmekte bulunduğu mülâhazasıyla Sınaî Yatırım ve Kredi Bankası, sınaî teşebbüslerin orta (bir ilâ beş sene) vâdeli işletme kredisi ihtiyacının karşılanmasını ön plâna almıştır. Sınaî Yatırım ve Kredi Bankasının sınaî teşebbüslere doğrudan doğruya vermekte olduğu orta vâdeli krediler yanında, pay sahibi bankalar da yine Sınaî Yatırım ve Kredi Bankasının önceden tasvibini alarak sanayicilere açacakları orta vâdeli kredilerden elde edecekleri senetleri bu Bankaya reeskont ettirmek ve bu suretle likidite durumlarını zedelemeksizin sanayicilere orta vâdeli işletme kredisi vermek imkânına sahip kılınmışlardır.

Banka, 40.000.000 lira sermaye ile kurulmuş ise de, sermayesinden ve hükümetçe sağlanan kaynaklardan başka pay sahibi bankalarda vuku bulacak mevduat artışları nispetinde yükselebilecek bir kaynağa da sahip kılınmıştır. Kurucu bankalar, Sınaî Yatırım ve Kredi Bankasının kuruluşunu müteakip 31, 12. 1962 tarihli hesap vaziyetlerinde görünen umumi mevduat yekûnlarının (bankalar arası mevduatı hariç) %1 ine ve 31.12.1962 tarihinden sonra da bu mevduat yekûnlarında hasıl olacak artışların % 5 ine tekabül eden meblağları yirmi sene vâdeyle bankaya ikraz etmeyi taahhüt etmişlerdir.

Halen Bankanın kaynakları;

20 milyon lirası ödenmiş sermaye

160 milyon lirası ortak bankaların, yirmi sene vâdeyle yaptıkları ikrazlar

60 milyon lirası dış yardım karşılıklarından hükümetçe bankaya ikraz edilen meblağ olmak üzere cem'an

240 milyon liradır.

Bankanın ikraz faaliyetine geçtiği Mart 1964 ayından itibaren iki sene zarfında yaptığı ikrazların yekunü da 190 milyon liraya yükselmiş bulunmaktadır.

Kredi açılırken Bankaca gözönünde tutulan başlıca hedefler şunlardır:

- Kalkınma Plânında öngörülen gayelerin gerçekleştirilmesine yardımcı olmak,
- İçeride ithal mallarıyla, dış piyasalarda emsalleriyle rekabet edebilecek malları veya piyasalarımızın lüks olmıyan ihtiyaç maddelerini imâl etmek
- Birim maliyetlerini ve fiyatları düşürmek, malların kalitesini yükseltmek ve standardize etmek satış hacmini artırmak istihşâl kapasitesinden istifade derecesini ve faaliyetin verimlilik nispetini gereken seviyeye yükseltmek.

Memleketimiz sanayiinin orta vâdeli kredi kaynakları arasında, Sosyal Sigortalar Kurumunun özel sektör sanayiine verilecek işletme kredilerinde kullanılmak üzere ayırdığı fonu da zikretmek lâzımdır.

4792 sayılı İşçi Sigortaları Kurumu Kanununun 344 sayılı kanunla değiştirilen 20 inci maddesi hükmü gereğince, Kurum tarafından sanayi sektörünün işletme sermayesi ihtiyacını karşılamak üzere 50 milyon lira tahsis edilmiştir. İkrazat, 18.8.1961 tarih ve 5/1576 sayılı Bakanlar Kurulu kararı ile yürürlüğe konulmuş bulunan tüzük hükümleri dairesinde Sümerbankın aracılığı ile yapılmaktadır.

Azami 5 yıl vâdeli olan bu kredilerden sadece, işletme sermayesinde husule gelen kifayetsizlik dolayısıyla faaliyetlerine tamamen veya kısmen devam edemeyecek bir vaziyete düşer olan işletmelerden, açılacak kredinin tervici halinde, kuruluşlarıyla güdülen gayeye uygun ve rantabl bir duruma gelecekleri tesbit edilenler faydalanabilirler.

1964 yılında yabancı sermaye teşvik kanunundan faydalanılarak kurulmuş olan Amerikan - Türk Dış Ticaret Bankası da 1965 yılında Milletlerarası Kalkınma Teşkilâtı (AID) aldığı 20 milyon liralık bir fonu özel sektör imalât sanayiinin orta vâdeli kredi kaynakları arasına katmış ve memleket ekonomisi bakımından gelişmesi arzulanan sanayi sektörlerine bu kaynaktan 5 seneye kadar vâdeli işletme kredileri vermiştir.

Türkiye Halk Bankası da Milletlerarası Kalkınma Teşkilâtından (AID) sağladığı fondan faydalanarak 1961 yılından itibaren küçük sanayiye orta vâdeli tesis ve işletme kredileri açmaktadır.

1965 Haziran ayı sonunda bu fonun miktarı 30 milyon liraya yükselmiş, şahıs başına verilen azami kredi limiti, 70 bin lirası tesis, 30 bin lirası işletme kredisi olmak üzere 100 bin liraya çıkarılmış, evvelce 5 yıl olan azami vâde de 7 yıl olarak değiştirilmiştir.

İşaret ettiğimiz bu rakkamlar memleketimizde özel sektör sanayiinin orta vâdeli kredi kaynaklarının ihtiyacı karşılayacak kifayette olmadığı hakkında da bir fikir vermektedir.

Türkiyede orta vâdeli kredi müesseselerinin kaynaklarını takviyeye zaruret vardır.

Özel sektör sanayiinin orta vâdeli kredi ihtiyacını karşılamak hususunda ihtisaslaşmış bir müessese olan Sınai Yatırım ve Kredi Bankasının kaynakları bu Bankanın ortakları olan ticaret bankalarının mevduatlarında artış kaydedildikçe, bu artışların % 5 ine tekabül eden meblağların bankaya 20 sene vâde ile ikrazı suretiyle yükselmektedir. Nitekim Bankanın kaynaklarında, kuruluş tarihinden itibaren bu şekilde kaydedilen artış miktarı 120 milyon liradır. Ancak Bankanın özel sektör Bankanın kaynaklarında, kuruluş tarihinden itibaren bu şekilde karşılayabilmesi için kaynaklarının hükümetçe, dış yardım karşılıklarından temin edilecek imkânlardan da faydalanılarak, azami ölçüde takviyesi temenniye şayandır.

TAM

Sigorta

Telefon : 47 00 40

BANKALARDA MALİYET VE RANDIMAN HESAPLARIYLA İŞLETME TAHLİLLERİ (*)

Hikmet KEYMAN

(T. C. Ziraat Bankası
Emekli Genel Müdür Muavini)

B — Şubeler Bünyesinde Maliyet ve Randıman Hesaplanması :

Bankalarda maliyet ve randıman konusuna ilişkin hesap ve tahlilleri yalnız genel müdürlük bünyesinde ve bankanın genel bilançosunda uygulamak iktisadî ve rasyonel bir sevk ve idare için yeterli değildir. Şubelerin, şube yöneticileri ve genel müdürlük tarafından müessir ve müsmir bir şekilde yönetim ve denetlenebilmesi için, işletmenin ünitelerini teşkil eyleyen şubelere ait maliyet ve randıman hesaplarının da çıkarılması ve elde edilen işletme neticelerinin, gerek şube bünyesinde, gerek genel müdürlük rakkamları ianesi ile tahlil ve mukayese olunması faydalı ve gereklidir. Ancak bu tarz hesaplama tetkik ve tahlillerle şubelerin her birinin, kendi başına ve bankanın genel faaliyeti içinde kârlılık ve verimlilik derecesini tesbit ve mukayese eylemek, ölçebilmek, sonuç olarak işletme faaliyet ve neticelerini değerlendirmek mümkün olabilir. Aksi takdirde şubelerin faaliyet ve neticelerini tamamen sübjektif ve takdirî ölçülerle değerlendirmek yoluna gidilmiş olur ki, bu usul ve metod hiçbir objektif kıymet taşımadığından, idare ve işletme için faydalı olamaz. Teşekkülü yanlış karar, tedbir ve istikametlere sevk edebilir.

Şube bünyesinde maliyet ve randıman hesaplanması da, genellikle genel müdürlük bünyesinde uygulanan usule göre hesap ve tesbit olunur. Ancak, büyük ve tam servis teşkilâtı bulunmayan şubelerde endirekt masrafların hizmet, kaynak ve kredi servislerine yukarıda belirtilen esas ve usullere ve fiili harcama durumuna göre tevzi ve tahmil olunması, dağıtımın ve maliyetin doğruluğu bakımından tercihe şayandır.

Kezalik bu usulde de, endirekt masrafların hesaplara dağıtım ve yükletilmesinde tevzi anahtarı olarak yukarıda bünye ve mekanizmasını

(*) Bu etüdün önceki kısımları Kasım, Aralık/1965 ve Ocak, Nisan/1966 sayılarımızda yayınlanmıştır.

açıkladığımız katsayıyı veya devir süratini esas alan usullerden birinin uygulanması kabildir.

Ancak, tam şekilde servis teşkilâtı bulunmayan şubelerde endirekt masrafların fiili olarak dağıtım ve yüklenmesi bittabi mümkün olamaz. Bu tip şubelerde tabiatıyla genel müdürlük bünyesinde uygulanan usule müracat edilecektir.

Esasen şubeli bankalarda tam teşkilâtlı şube adedi de mahdud olduğundan endirekt masrafların hizmet, kaynak ve kredi servislerine yu- karıda belirtilen esas ve usullere ve fiili harcama durumuna göre dağı- tım ve yüklenmesi sistemi de, bittabi şube bünyelerinde pek dar bir a- landa uygulanmış olacaktır.

Bu itibarla şube bünyelerindeki uygulama da genellikle genel mü- dürlük bünyesindeki uygulama metodlarının dışına çıkamayacak, ancak mahdud sayıda bir kaç şube faydalanabilecek ve elde edilen sonuç ve doneler ise, emsâl niteliğinde kalacaktır.

Şubelerde maliyet ve randıman hesaplarının çıkarılmasında, açıkladığımız usuller uygulanacağından bu bölümde de etkrarlanmasına ihti- yaç kalmamıştır.

V — İşletme tahlilleri :

Bankacılıkta maliyet ve randıman hesapları çıkarılmasının maksad ve gayesi, bankaların iktisadi sevk ve idaresinde gerekli işletme tahlil- lerini yaparak yönetimi kontrol edip ona rasyonel ve iktisadi bir istika- met verebilmektir.

Bu itibarla bankalardaki maliyet ve randıman konusu üzerindeki e- tüdlerimizi işletme tahlilleriyle sonuçlandıracağız. Ancak bu konuya gir- mezden evvel banka işletmeciliğinin karakteristik niteliği, teknik ve ti- cari fonksiyonu üzerinde kısa açıklamalar yaparak bu noktadan banka sevk ve idaresine ilişkin işletme tahlilleri tetkiklerine esas olacak kri- terlerin ana hatlarını belirtmeğe çalışacağız. Maliyet ve randıman he- saplarının maksudu olan bu etüdümüzdeki işletme tahlili, tabiatıyla kâr- lılık ve verimliğe matuf ve munhasır olacağından, banka işletmeciliği- nin ticari ve teknik karakter ve fonksiyonunu da bu cepheden inceleye- çimiz.

Bu konuda uygulama modelimiz esas alınarak aşağıya çıkardığımız örnek maliyet ve randıman, gelir-gider ve kâr-zarar tablosunda görüldü- ğü üzere, banka kâr ve zararının tekevvününe mesned olan banka gelir gider, kâr ve zarar hesaplarının kaynak ve unsurları, bankaların kredi ve hizmet muameleleri dolayısıyla aldıkları ve verdikleri faiz ve komis- yonlar olup bunların leh ve aleyhdeki mikdar fazlasından doğan fark, bankaların asıl işletme kâr ve zararlarını teşkil eder. Bir bankanın aldı-

ğı ve verdiği faiz ve komisyonların lehdeki miktar fazlasından doğan gayri safi banka kârından, kredi ve hizmet muamelelerinin gerektirdiği istihsal masrafları düşüldükten sonra bankanın safi kârı çıkar.

Plâsmanlarının randımanı		7.77	7.77	
Para maliyeti :				
Direk masraflar (Ara maliyet)		3.23	3.23	
Verilen faiz ve komisyonlar				
Personel	2.39		4.54	Gayri safi kâr yüzdesi
Endirekt masraflar diğer	1.05	3.44	3.44	İstihsal masrafları yüzdesi
Son maliyet		6.67	6.67	
P a r a R a n d ı m a n ı		1.10	1.10	

Yukardaki açıklamalara ve sonucuna göre, bankaların kârlılık ve verimliliğini sağlayan ve banka kâr ve zararını meydana getiren faaliyet ve faktörleri iki safhada tetkik ve mütalâa eylemek icap edecektir.

1 — Bankaların ticari sevk ve idaresinde, banka kârının kaynak ve unsurlarını teşkil eden alınan ve verilen faiz ve komisyonların banka lehine en uygun ve kârlı olarak sonuçlanmasını teminen, evveleminde iyi bir kaynak plâsman programı, iyi bir istismar plânı, iyi bir faiz ve komisyon tarifesi düzenlemek ve uygulamak suretiyle bankanın kârlılık ve verimliliğine evveleminde bu safhada hakim ve müessir olmak gerekir.

O halde banka yöneticisi genel olarak neveleri, miktarları ve maliyetleri itibariyle bankanın kaynak ve imkânlarının teşekkül tarzını tetkik ederek bunların her birini ve karma ortalamasını uygun ve müsait bir nisbet ve seviyede tutmağa ve zayıatsız bir şekilde istismar eylemeğe dikkat ve gayret sarfedecektir.

Bu husus modern ve rasyonel bir banka idare ve işletmesinde; kaynak ve plâsman programlarının düzenlenme ve uygulanmasından kredi ve para hareketlerinin düzenlenmesine, banka işlemlerinin çeşidlerini ve müşterilerin seçmekten faiz ve komisyon tarifelerinin düzenlenme ve pazarlığına, kredi mevzularıyla lehdarlarının kârlılık ve verimlilik gücünü tayin eylemeğe ve hatta müşteri hesaplarının ve muamelelerinin valörlerinin doğru olarak tayinine kadar uzanan ve kısacası uygun kaynak yaratmak, tam ve verimli olarak istismar eylemek olarak hulâsa ve ifade edebileceğimiz titiz ve dikkatli bir uygulama ile mümkündür.

2 — Bir bankanın kârlılık ve verimliliğini sağlayacak esas unsur ve faktörlerden ikincisi de; bankanın teknik idaresinde banka istihsalinin iktisadiliğini sağlamaktır.

Bilindiği üzere büro hizmetinden ibaret olan banka işletmeciliğinde istihsal harcamalarını teşkil eyleyen endirekt giderlerin yüzde yetmiş personel masraflarını teşkil eylemektedir. Bu durumda banka istihsal

masraflarının iktisadiliğini sağlamak iyi bir banka organizasyonu ve iş idaresiyle kabildir. Bu maksadla iyi bir büro ve muhasebe organizasyonu vücuda getirmek ve bilhassa iş idare ve kontroluna önem vererek iş randımanını arttırmak, kısacası sözkonusu banka istihsalini sıhhat, sürat ve ucuzlukla ifa ederek iktisadiliği sağlamak gerekmektedir. Bu alanda bankalar makineleşmeden de büyük ölçüde faydalanmaya çalışmaktadırlar.

Bu konuda yukarıda verilen bilgi ve ilkelere göre bankaların maliyet ve randıman hesapları durumu ile işletme neticelerini gerek genel müdürlük, gerek şubeler bünye ve bilânçolarında;

1 — Kaynak ve imkânların tedarik ve teşekkül tarzıyla ilk (faiz) maliyetleri,

2 — Banka istihsal masraflarıyla kaynak ve plâsmanların son maliyetleri,

3 — Plâsmanların randıman nispetleri,

4 — Son olarak kârlılık ve verimliliği gösteren işletme neticeleri açılarından tetkik ve tahlil eylemek suretiyle çıkarılacak maliyet ve randıman hesaplarını değerlendirmek; banka işletmeciliğinin yapı ve özelliğine göre maksada en uygun bir usul olarak mütalâa edilebilir.

Bankaların maliyet ve randıman hesapları ile işletme neticelerini yukarıda belirtilen açılardan;

1 — Genel müdürlük ve şubeler bilânçolarından devri olarak,

2 — Genel müdürlük rakkamlarını kabil olduğu kadar bankalar arası,

3 — Şube rakkamlarını emsal şubeler asgari ve azamileri ve genel müdürlük vasatı rakkamları ile,

4 — Çok şubeli büyük bankalarda şube grupları veya bölgeler itibariyle tahlil, mukayese ve tetkik ederek banka faaliyet ve sonuçlarını geniş bir inceleme ve çözüme tabi tutmak, müsbet ve menfi sonuçlarını belirtmek, nedenlerini araştırmak ve açıklamak, gerekli tedbirleri derpiş eylemek suretiyle bankanın genel müdürlük ve şubeler itibariyle iktisadi sevk ve idaresinde gerekli işletme tahlillerini yaparak yönetimi kontrol edip ona en rasyonel ve iktisadi istikameti zamanında verebilmeğe çalışmalıdır.

1 — Kaynak ve imkânların tedarik ve teşekkül tarzıyla ilk (faiz) maliyetleri :

Bankaların kaynak ve imkânları, muayyen sermaye ile topladıkları çeşitli mevduatla diğer banka imkânlarından meydana gelir.

Yukarıda belirtildiği üzere banka kâr ve zararının meydana gelmesine âmil olan ilk faktör, para maliyetinin ilk maliyetini veya faiz maliyetini teşkil eyleyen kaynak ve imkânlarla ödenen faizlerdir. Bu itibarla verilen ve alınan faizler arasında kredi muamelelerinin istihsal masraflarını ve kâr marjını karşılayabilecek lehte bir miktar fazlası doğması, banka işletmeciliğinin iktisadî esasıdır.

Sermaye ve öz kaynak bakımından resmî bankalarla hususî bankalar arasında büyük bir fark vardır. Hususî kanunlarla kurulmuş ve daha ziyade birer ihtisas bankası niteliği taşıyan bankaların devlet tarafından sağlanmış önemli tutarda sermayeleri bulunduğu halde, hususî bankaların kaynakları daha ziyade mevduat ve diğer imkânlardan meydana gelmektedir. Ve esasen bu sistem hususî ve ticarî bankacılığın normal mali yapısıdır. Mamafih her iki halde de tevdiat bankalarının kaynaklarının önemli menşeiini teşkil eylemektedir. Ve bankaların müsait maliyette kaynak celp ve tedarik eylemeleri esastır. Ancak Türkiye’de bankaların yabancı kaynak faiz nisbetlerinin müsait seviyede olmaması, aşağıda görüleceği üzere istihsal masraflarının da yüksekliği ve netice olarak yabancı kaynaklara dayanan para maliyetinin pahalılığı karşısında, ortalama para maliyetini normalleştirmek ihtiyacı, çare olarak bankaların bir yandan istihsal masraflarını düşürmekle beraber, öz kaynaklarını da arttırmak zorunluğu ortaya çıkmaktadır.

Türkiye’de mevduatın faiz maliyetinin ortalama olarak alacaklı cari hesaplarda % 1,5, vadesiz tasarruf mevduatında % 3-3,5 her çeşit vadeli mevduatta % 5-6 ve genel mevduatın ortalama maliyeti de % 3.—3,25 arasında değiştiği tahmin olunmaktadır. Endirekt masraflarla birlikte kat sayı sisteminde % 7-7,5, devir sürati sisteminde % 8-8,5 u bulduğu tahmin olunmaktadır. Bununla beraber ortalama maliyeti ve istismar kapasitesi itibariyle en uygun mevduat, her iki sistemde vadesiz tasarruf sandığı mevduatı olarak nazarı dikkati celp eylemektedir. Binaenaleyh bankaların bu nevi mevduatlarını arttırmaları kârlılık ve verimliliğe en müsait yoldur.

Bu nispetler yabancı mmeleketler bankacılığı ile mukayese edildiği vakit pahalı olduğu nazarı dikati çekmektedir. Memleketimizde bu sonucu doğuran hal ve sebepler çeşitlidir. Bizde henüz gelişmiş ülkeler çapında büyük bir tasarruf yoktur. Halkın yatırım ve plasman düşüncelerine göre tasarruf erbabının büyük bir kısmı tasarruflarını genellikle gayri menkule yatırmaktadırlar. Küçük tasarruf erbabı ise böyle bir yatırıma gücü yetmediğinden ve küçük tasarruflarını nemalandırarak bir sermaye piyasası da mevcut olmadığından, tatminkâr bir faiz, düşerse bir ikramiye alabilmek istek ve ümidiyle bankalara yatırmakta ve nemalandırmağa çalışmaktadırlar. Memleketimizde aynı zamanda tasarruf

sandıkları gibi çalışan bankalarımız, tevdiat celp ve tedariki hususunda gayri tabii bir rekabet etkisi altında her çeşit tevdiat faizlerini arttırmaya, mudilerine tatmin edecek nispetlerde faiz vermeğe çalışmakta dırlar. Alacaklı cari hesaplarda temsil olunan devir sürati yüksek, istismar kabiliyeti düşük ve hizmet fonksiyonu itibariyle masraflı bir kaynak olan ciro paralarına yürütülen faiz nispetleri de yüksek olup maliyeti etkilemektedir.

Sonuç olarak Türkiye'mizde ekonomik bünye icabı mevduat faiz nispetleri, garbe nazaran yüksek hadlere ulaşmakta, para maliyetinin ve faiz hadlerinin yükselmesine ilk âmil ve müessir olmaktadır.

Bankaların imkânlarını teşkil eyleyen Merkez Bankası reeskont ve avansları, bankacılıkta pahalı bir kaynak unsuru olarak bulunmaktadır. Garpte de bu kaynaklar genellikle pahalıdır. Esasen bankaların Merkez Bankası imkânlarına, müsait şartlarla ve alelâde bir kredi gibi müraaat edemeyecekleri tabiidir.

Banka pasiflerinde yer alan muhtelif hesaplar artığı; düşük istihsal masraflarıyla en müsait bir imkânı teşkil eylemekte ise de, toplamdaki miktarı tabiatıyla pek mahdut olduğundan, bankaların mali bünyelerinde önemli bir etki yapamamaktadırlar.

Netice olarak, örneğimizde görüldüğü üzere bankaların para maliyeti vasati olarak 6,67 olup bunun en müsait kalemini vadesiz tasarruf hesapları ve diğer imkânlar teşkil eylemektedir. Bankalar Birliğinin (1965/25) yayınından alınan bilgiye göre hususi bankalarda para maliyeti faiz masrafı dahil % 7,5 - 9,5 arasında değişmekte ve konsolide bilanço rakkamlarına göre % 7,77 olarak hesap ve tahmin olunmaktadır. Bu nispetler, Garp bankacılığına nazaran oldukça yüksek ve pahalıdır. Bu sonucu, belirttiğimiz ilk maliyet unsuru faiz ile beraber, bilhassa aşağıda görüleceği üzere banka istihsal masraflarının pahalı ve yüksek olmasından neşet eylediği müşahede olunmaktadır.

2 — Banka istihsal masrafları ile kaynak ve plasmanlarının son maliyetlerinin tahlili:

Bilindiği üzere istihsal masrafları bankalarda para maliyetinin dolayısıyla kârlılık ve verimliliğin önemli faktörlerinden biridir. Bu itibarla banka işletmeciliğinde üzerinde dikkatle eğilinmesi gereken bir konudur.

Yukarıda verdiğimiz bilgi ve örnek üzerindeki açıklamalarımızdan anlaşıldığı üzere, bankalarda para maliyetinin aşağı yukarı % 50 sini istihşâl masrafları teşkil eylemekte olup bu rakkamın % 70 ini personel masrafları ve % 30 unu diğer masraflar kapsamaktadır.

Bankalar Birliği yayınlarına göre, hususi bankalarımızın para maliyetleri % 7,5 - 9,5 arasında değişmekte olduğundan bu rakkam faiz dışında kalan miktarı da % 4.5 - 6.5 arasında değişmekte olup böylece istihsal masrafları para maliyetinin % 60 na kadar çıkmaktadır.

Belirtilen istihsal masrafları Garp bankacılığına nazaran oldukça yüksek ve pahalıdır. Bu sonucun nedenleri olarak şu hususlar göze çarpmaktadır:

Memleketimizde bankacılık teşkilât ve istihsalı ticari ve teknik bakımdan gereği kadar rasyonel bir seviyeye ulaşamamıştır. Herşeyden evvel Memleketimizde banka adedi çok fazladır. Bir teşkilât fazlalığı ve harcaması vardır. Sonra büyük küçük bu bankalar tevdiat toplamak için aralarında her alanda gayri tabii bir rekabete girişmekten ve her türlü harcamadan çekinmemektedirler. Bu alanda bilhassa tasarrufu teşvik masrafları da önemli miktarlar tutmakta olup tasarruf saiki ve para maliyeti üzerinde olumsuz etkiler yapmaktadır.

Diğer yandan bankalarımız i organizasyon ve iş idare ve uygulaması ve verimliliği bakımlarından da henüz rasyonel ve iktisadi bir çalışma düzen ve seviyesine ulaşamamışlardır. Türk ekonomisi ve işletmeciliğinde teşkilât noksanı ve verimsizlik bankacılığımızda da kendini göstermektedir .

Böylece bankalarımızın istihsal masrafları para maliyetinin ve faiz hadlerinin yükselmesine sebep olan amillerden biri ve önemlisi olarak ortaya çıkmaktadır. Bu itibarla bankaların istihsal masraflarını müsait seviyeye indirecek gerekli her çeşit tedbirleri almanın icapeylediği müşahede olunmakta ve kanaati doğmaktadır.

3 — Plasmaların randıman oranı ve kapasitesi :

Bilindiği üzere bankalarda krhlığı yaratan faktörlerden biri de, aktifteki iktisadi değerlerden elde edilebilen verimdir. Başlangıçta işaret eylediğimiz üzere bu hasılanın en uygun bir seviyeye ulaşabilmesi, yukarıda belirtmeğe çalıştığımız banka kaynaklarının istismarının ticari ve iktisadi yönetimine bağlıdır.

Bu hususun sağlanabilmesi, bu konuda yukarıda açıkladığımız kaynakların istismarı ilkelerinin iyi bir surette uygulanması ile kabildir. şimdi bu ilkeleri gözönünde bulundurarak konuyu model bilanomuzla Türkiye Bankalar Birliğinin (1965/25) yayınından faydalanarak Hususi Bankalar grubunun durumunu da ele alıp, nazari ve tatbiki alanlardaki tahlil ve tetkiklerimizle görüşlerimizi söyleyelim.

Bu konuda bir sonuca varabilmek için bankaların mali bünyesini teşkil eyleyen kaynak ve imkânlarının aktifteki iktisadi bünye içinde

plasman ve saire olarak dağılış ve verimlilik durumlarını tahlil ve tetkik gerekir.

Gerek model bilânçomuzda, gerek hususi bankaların 1964 yılı konsolide bilânçolarında bu nisbet ve sonuçlar şu durumu arzylemektedir.

Aktif Grupları	Model Bilânçoda		Hususi Bankaların Konsolide Bilânçolarında	
	Aktifteki Oranı	Verimlilik Yüzdesi	Aktifteki Oranı	Verimlilik Yüzdesi
Disponiblite	5,30	0,27	19,5	0,26
Malî plasmanlar	13,03	6,20	16,2	6,—
Ticari plasmanlar	74,55	9,07	55,2	11,—
İştirâkler	3,55	4,91	5,4	7,—
Diğer aktifler	3,57	0,52	3,7	
Toplam	100,—		100,—	
Ticari Plasmanlar	74,55		55,2	
Diğer aktifler	25,45		44,8	
Ortalama randıman		7,77		7,59
Ortalama maliyet		6,67		7,77
Fark		+ 1,10		— 0,18

Bankalarda kredi muamelelerinden kâr elde edilebilmesi, evvelce de görüldüğü üzere para maliyet ve randımanın lehte bir miktar fazlası yaratması ile kabildir. Model bilânço ve kâr ve zarar hesabından çıkarıldığı üzere, para maliyeti net randımanı 1,10 olup 6.419.483 lira kâr doğmuştur.

Ancak Hususi Bankaların konsolide bilânço ve kâr ve zarar hesapları maliyet ve randıman cetvelleri usullerimiz dairesinde incelenerek yapılan tahmini hesaplara göre, kredi muamelelerinden bir kâr doğmadığı görülmektedir.

Kaynak ve imkânlarının aktifteki iktisadî değer ve plasmanlara dağılış ve verimlilik derecelerinin incelenmesi sonunda, şu durum ve sonuç müşahede olunmaktadır.

— Bu bankaların kaynak ve imkânlarının % 33 aktifte disponiblite ve tevdiat munzam karşılığı olarak bağlı bulunup bu dilimden ancak % 2,62 oranında bir verim elde edilebilmiştir.

— Aktifte % 5,4 oranında yeralan iştiraklerden % 7 nisbetinde bir verim hasıl olmuştur.

— Toplu olarak disponiblite, mali plasmanlar, iştirâkler ve diğer aktifler dahil aktifte % 44,8 oranında banka kaynak ve imkânlarını kapsayan bu grubun verimi ise, ancak % 3,42 yi bulabilmektedir.

— % 11 oranında bir verim sağlayan ticari plasmanlar ise aktifin ancak % 55,2 nispetinde bir kısmına sahiptir.

Bu durumun sonucu olarak ortalama % 7,77 para maliyetine karşı % 7,59 randıman elde edilerek kredi muamelelerinde zarar doğmuş bulunmaktadır. Tesbit edilen bu maliyetler karşısında, kaynak ve imkânların aktifteki iktisadi değer ve plasmanlara dağılışı ve bölümlerden elde edilebilen hasıla, verimli bir istismar plânına uymamakta, bu olumsuz sonucu etkilemiş bulunmaktadır. Bu hal bankalarımızca faiz hadlerinin ayarlanmasına engel olduğu gibi, bankalarımızı mahdud plasmanlarını istismarda randımanlı çalışma gibi pek te makbul olmayan bir tutuma sevk ve mecbur eylemektedir.

Bu münasebetle memleket bankacılığı ve ekonomisi göz önünde bulundurularak hem bankaların kârlılık ve verimliliğini düzenleyip sağlamak, hem de faiz hadlerini ayarlamak imkânlarını hazırlamak üzere bu alanda bazı tedbirler alabilmek imkân dahilindedir. Bu tedbirlerin başlıcalarını;

— Banka teşkilât ve istihsalini rasyonelize edip iktisadileştirmek,
— Bankaların tasarrufu teşvik sistem ve harcamalarını normalleştirme,

— Ciro paralarını temsil eyleyen ve bu sebeple istismar kabiliyeti düşük ve masraflı olan alacaklı cari hesap (vadesiz resmî, ticarî ve bankalar mevduatlarının) faiz nispetlerini düşürmek, kabil ise diğerlerini de gözden geçirmek,

— Disponibilite, mali plasmanlar (Kanuni karşılıklar kasası dahil) iştirâkler ve muhtelif hesapların teşkil eylediği ve aşağı yukarı banka kaynak ve imkânlarının yarısına yaklaşabilen verimsiz aktiflerin banka işletmeciliği ve memleket şartlarına göre miktarlarının ayarlanması ve hasıllarının arttırılması çare ve imkânlarını arayıp bu plasmanları değerlendirmek,

— Bu imkânlarla kredi faizlerinde bir ayarlama yapmağa çalışmak, olarak hulâsa ve ifade edebiliriz.

Hususi Bankaların konsolide bilanço ve kâr ve zarar hesapları üzerinde yaptığımız hesabi tahmin ve tahliller sonunda vardığımız düşünceleri belirttikten sonra, model bilanço ve kâr ve zarar hesabımıza dönebiliriz.

Modelimizde yukarıda belirttiğimiz mülahaza ile özkaynak daha yeterli tutarda alınmıştır. İstihsal masrafları % 1,08 oranında düşüklük göstermektedir. Kaynak ve imkânların aktifteki dağılışı ve verimlilik oran ve sonuçları, derpiş ve tertip olunan rakkamlara göre mütalâmamız veçhile daha olumlu sonuçlar vermiştir. Disponibilite, mali plasmanlar, iştirâkler ve diğer aktifler toplamı % 25,45 oranıyla daha düşük o-

lup randımanını da birkaç ünite fazlasıyla 3,88 dir. Buna mukabil ticari plasmanlar % 74,55 oranına yükselmiş olup % 9,07 oranındaki daha düşük bir randımanla para alım satımından kâr sağlamıştır. Netice olarak banka işletmeciliği teknik ve icaplarına daha uygun bir kaynak ve plasman tedarik ve istismarının sağlanabilmesi imkânının izahına çalışılmıştır.

4 — S o n u ç :

Para ve hizmet maliyet ve randıman hesaplarından sonra, model bilânço ve kâr ve zarar hesabımız, Hususi Bankaların 1964 yılı konsolide bilânço ve kâr zarar hesapları ve başlıca bankaların maliyet randıman, kâr ve zarar ve malî rantabilite rakkamları üzerinde tetkik ve tahliller yaparak işletme neticelerini tartışarak bu konudaki düşüncelerimizi ilâve edeceğiz.

A — Model bilânço ve kâr ve zarar hesabına göre: (000) ilâvesile

	G i d e r l e r			Gelirler	Kâr
	Direkt	Endirekt	Toplam		
Verilen faiz ve komisyonlar	18.850		18.850		
İşletme ve yönetim giderleri		20.075	20.075		
Kredi işlemleri gider ve gelirleri	18.850	20.075	38.925	45.345	6.420
Hizmet işlemleri gelir giderleri		934	934	2.101	1.167
	18.850	21.009	39.859	47.446	7.587

7.587.000 lira banka safi kârının % 84,8 i kredi işlemlerinden ve % 15,2 i hizmet işlemlerinden elde edilmiş olup özkaynaklara nazaran malî rantabilite % 6,6 dir.

Gelirlerine nazaran masraf yüzdesi kredi işlemlerinde % 48,8 direkt ve % 51,7 endirekt olmak üzere % 85,8, hizmet işlemlerinde ise, % 44,4 dır.

Ve genel olarak gelirlere nazaran masraf yüzdesi % 84,2 dir.

B — Hususi bankaların konsolide bilânço ve kâr ve zarar hesaplarına göre: (000) ilâvesile

	G i d e r l e r			Gelirler	Kâr
	Direkt	Endirekt	Toplam		
Verilen faiz ve komisyonlar	208.416		208.416		
Yönetim ve işletme giderleri		365.609	365.609		
Kredi işlemleri gider ve gelirleri	208.416	365.609	574.025	566.323	— 7.702
Hizmet işlemleri gider ve gelirleri		95.434	95.434	148.981	+ 53.547
	208.416	461.043	669.459	715.304	+ 45.845

45.845.000 lira safi kârın özkaynaklara göre mali rantabilitesi %7,6 dir.

Kredi işlemlerinden zarar edilmiş olup kâr hizmet işlemlerinden doğmuştur.

Kredi işlemlerinin masraf yüzdesi % 36,3 direkt ve % 63,7 indirekt olmak üzere % 100 dür.

Hizmet işlemlerinin masraf yüzdesi ise, % 64,2 dir.

Genel olarak masraf yüzdesi % 93,7 dir

C — Bellibaşlı Hususi Bankaların maliyet - randıman, kâr ve zarar ve mali rantabilite rakkamlarını gösteren tablo aşağıya çıkarılmıştır:

	Maliyet	Randım.	Fark	Kâr	Kâr payı	Öz Kaynak	Mali rantabilite
İş Bankası	7,69	7,99	+ 0,30	+ K 6,793 + H 17,598	27,8 72,2		
					24,391	238.000	10,2
Yapı ve Kredi Bankası	8,75	8,31	— 0,44	— K 3,360 + H 11,207			
					7,847	74.000	10,44
T. Ticaret Bankası	8,40	7,57	— 0,83	— K 3,371 + H 0,375			
					2,004	41.000	4,89
Akbank	9,75	9,59	— 0,16	— K 516 + H 3,599			
					3,083	40.000	7,77
Garanti Bankası	8,21	7,54	— 0,67	— K 1,358 + H 2,672			
					1,314	23.000	5,70
Osmanlı Bankası	6,58	7,78	+ 1,20	+ K 5,779 + H 4,330	57,06 42,04		
					10,109	36.000	18,18

Bu tabloyu daha önce incelediğimiz konsolide bilanço kâr ve zarar sonuçlarını da nazarı itibar ve hesaba alarak tetkik ettiğimiz vakit, kre-

di işlemlerine ilişkin, maliyet, randıman ve işletme sonucunu gösteren malî rantabilite rakkamlarının sevinç verici bir durumda olmadığı gözümüze çarpmaktadır. Bu konu ve nedenleri hakkında yukarıda belirtmeğe çalıştığımız düşüncelerimizi burada tekrara hacet görmüyoruz. Kredi işlemlerinden yalnız T. İş Bankası ile Osmanlı Bankası kâr etmişlerdir. Bankalar daha ziyade banka hizmetlerinden kazanmaktadırlar. Gerçi yazımızda belirttiğimiz üzere, hizmet muameleleri kredi işlemlerine göre randımanlıdır. Bankaların bu sebeple hizmet işlemlerini arttırmaları da esastır. Ama, kredi işlemlerinde kârdan vazgeçmek sözkonusu edilemez. Netekim Osmanlı Bankası makul maliyet ve randıman rakkamları ile gerek kredi gerek hizmet işlemlerinden çok olumlu bir sonuç ve malî rantabilite elde edebilmiştir.

Model bilânçomuz ile kâr ve zarar hesabını esas alarak tertiplenmiş maliyet ve randıman hesaplarına benzerlik gösteren bu gerçek rakkamlar, örneğimizde öngördüğümüz rakkamların ve düşüncelerimizin uygulama değerini belirtmekte ve mevzuumuzun ıslâhı çare ve imkânları hakkındaki düşüncelerimizi de berraklaştırmaktadır.

Sonuç olarak özetleyebiliriz ki, bankalarımızın kuruluş ve idarelerinin rasyonalizasyonu hakkında yukarıki satırlarda ileri sürdüğümüz düşünce ve tedbirlere genellikle tevessül olunmakla beraber, bankaların da her yıl, kaynak ve plasman, maliyet-randıman, gelir-gider ve kâr ve zarar plân ve bütçelerini kapsayan iş programlarını yaparken, geçmiş dönemlerinin işletme rakkamlarıyla piyasa ve konjonktür tetkik ve değerlendirmelerinden faydalanılıp işletme faaliyet ve neticeleri üzerinde, hesabi tahliller ve tahminler yaparak kendi teşkilât, siyaset ve idarelerinde gereken tedbirleri almak suretiyle çalışmalarını, hem kendi faaliyetlerine, hem memleket bankacılık ve ekonomisine iktisadi bir sonuç elde edebilecek rasyonel bir düzen ve istikamet vermeğe azami derecede dikkat ve gayret sarfetmeleri gerekmektedir.

Biz de bu konuyu, milli bankacılığımızdaki önemini ve bu sebeple inceleme lüzum ve değerini gözönüne alıp etüd mevzuu olarak seçmiş, icap ve imkân nisbetinde derinleştirmeğe çaba harcamış bulunmaktayız. Yazımı bağlarken bu etüdün hazırlanmasında değerli yardımlarını esirgemeyen T. C. Ziraat Bankası Muhasebe Müdürü Sayın Bekir Mengü ile Muhasebe Müdür Muavini Sadi Ulus'a teşekkürlerimi sunarım.

ELEKTRONİK MAKİNELERİN GELECEĞİ

Journal of The Institute of Bankers
Şubat/1966 Sayısından
Çeviren: Necdet DURAKBAŞA

Elektronik makineler ve buna bağlı olarak «otomasyon» (*) verebilecekleri fayda ölçüsünde yaygınlaşmamışlardır ve bankacılıkta iki cepheli bir güvensizlik halen de mevcuttur. Bu durum, özellikle elektronik makinelerin hata yapmazlığının bankacılıkta emeğin değerini azaltacağı inancından doğmakta idi. Müşteri hesap vaziyetlerinin görünüşü ve doğruluğu bakımından otomasyonla sağlanan inkişâf; hesapların kendi banka şubesinde değil de ayrı bir yerde hazırlanması, isim yerine hesap numarasına önem verilmesi gibi düşüncelerle küçümsenmekte idi. (Yine otomasyonla çıkarılan müşteri hesap vaziyetlerinde yeterli izahat bulunmayışı menfi bir unsur olarak değerlendirilmiştir.) Memurlar açısından ise, şubelerden günlük «biteviye» işlemlerin kaldırılması rahatlığı, bankacılığın mekanik, monoton bir hale geleceği endişesi ile gölgelenmekte idi. Ancak, «otomasyon» un hakkı ile anlaşılabilmesi, bugün de, bu çeşit yanlış değerlendirmeleri önliyecektir. Elektronik makinelerin geleceği hakkındaki düşünceler, otomasyonun ne gibi imkânlar vereceğini daha açık ortaya koymaktadır.

Bankalararası İşbirliği

Bankalarca, daha çok, artan işlemler başa çıkabilmek için gerekli emek gücünü sağlamaktaki güçlüklerle bağlı olarak «yeni teknikler» arandığına göre, otomasyon bir bakıma bir zaruretin ifadesi oluyor. 1955 yılı Aralık ayında Londra'daki Ticaret Bankaları, «Bankaların yeni elektronik tekniklerinden ne beklediklerini tesbit, mevcut makineleri ve sistemin açıklarının neler olabileceğini tetkik» amaçlarıyla bir komite kurdular. Bu komite 2 önemli alanda otomasyonu uygulamaya imkân gördü: Takas muameleleri ve muhasebenin merkezileştirilmesi. 1960 yılında bankalar kullanacakları harf ve işaretlerde mutabakata vardılar. 1961 yılında, çeker üzerindeki işaretlerin yeri ve sırası hususunda anlaşıldılar. 1962 Şubatında, çok sayıda çek muamelesini yapabilmeye imkân vermek üzere, yeni örnek bir çek matbuası kullanılması kararlaştırıldı. Komite ilk altı yılında teferruatlı işlerle uğraşarak, bu işbirliğini başardı.

(*) Otomasyon, mekanizasyondan ayırt edilmek üzere münhasıran elektronik makinelerin kullanımına ait bir deyim olarak ele alınmıştır (Çevirenin Notu).

İngiltere'deki fabrikatörlerle görüştü; Amerika ve Avrupa'da yapılan benzeri işlere ait raporlar aldı. Özellikle Amerikan bankalarıyla işbirliği bu çalışmada yararlı olmuştur. Otomasyonla ilgili olarak bankalar arasındaki işbirliği devam etmektedir. Zira otomasyonda, borçlu ve alacaklı belgelerin karşılıklı değişmesi işinde «birlik» zaruridir.

Otomasyona kadar, bankaların üst kademe yöneticileri, şubelerin makineleşmesi konusu ile nisbeten az ilgilenirlerdi. Otomasyonla birlikte, onun getirdiği bir unsur ve temelli bir değişme olarak, yöneticiler artık doğrudan bu işle ilgileniyorlar. Otomasyon pahalı yatırım istiyor. Bankaların, bugünkü sür'atli gelişmesi, kısmen, çeklerden «magnetik yazı» ya geçişin masraflarını cesaretle göğüsleyebilmeleri sayesinde olmuştur. Otomasyon yönetim ve kontrol tekniklerini yakından etkilemektedir. Yönetim esasları değiştirilmek, bünyevi değişmeler yapılmak gerekmektedir. Otomasyon mekanizasyonu gerektirdiğinden epeyce daha çok şey ister.

Sür'atli İnkişaf

Müşterek esaslar tesbit edilince bankalar elektronik makine tesislerini sür'atle geliştirdiler. Basında uzun süre otomasyondaki ağır davranışları tenkide uğradıktan sonra, bankalar bugün, elektronik makineleri kullanan diğer müesseselerden daha fazla bu alanda inkişaf sağlamışlardır. Bazı bankalar otomasyon faaliyetlerini belgeleri telegrafik usulle elde etmek suretiyle bir tek merkezde toplamışlardır. Diğerleri ise Londra'daki merkezlerden başka bölgelerde de merkezler ihdas etmişlerdir. Takas işleri tamamen otomasyona alınmıştır. Böylece yalnız şube itibariyle takas muameleleri değil ve fakat otomasyona giren şubelerin çekle işleyen müşteri hesapları da otomasyona dahil olmuştur. Bugün, tedavüldeki çeklerin % 85 i banka ve şube kodunu taşımaktadır ki, bu nisbet çek tedavülünde son 2-3 yıldaki gelişmeye de tekâbül etmektedir. Seri numarası ve hesap numarası çekin tedavülünden önce konulabilirse de, çek tutarını gösteren M.I.C. (*) nın çekin banka sistemi içerisine dönüşünden sonra yapılması gerekmektedir. Böylece, her banka kendi takas dairesinde eline geçen çekleri, çek tutarlarını magnetik yazı ile yazarak tasnif etmektedir.

İşin Memurlar Açısından Görünüşü

Otomasyonun memur açısından faydaları hayli büyüktür ve otomasyona giren bankalardaki memurlardan pekazı eski usullere dönmeği istiyecektir. Sabah erkenden elektronik merkez, hesaplar hakkında teferruatlı bilgi sağlar; yollanacak vaziyetleri çıkarır, yevmiyeleri ve

(*) Magnetic ink character = Magnetik yazı.

eklerini tanzim eder. Doğruluk ve sür'at otomasyonun esasıdır. Bununla birlikte, şubedeki işlerin yine büyük bir dikkatle yürütülmesi gerekir. Çünkü elektronik makineler onlara sağlanan bilgilerin doğruluğu ölçüsünde sıhhatli olabilirler. Yeni kontrol usulleri eskinin karşılıklı kontrol sisteminin yerini alacaktır. Ödenmiş çeklerin işaretlenmesindeki sorumluluk yine şahsıdır. Belki de, 2 kişi yerine 1 kişinin bu gibi çekleri görmekte olması yüzünden bir ölçüde artmıştır. Otomasyon programının başarısı, yöneticilerin ve personelin yeni sistemin mes'elelerine kendilerini vermelerine bağlıdır. Kendini bu işe vermek ve yeni imkânlar araştırmak gerekir.

Banka personeli arasında yeni ve önemli bir kısım teşkil eden bir kısım elemanın nezaretinde bu iş yapılmaktadır. Bu elemanlar, otomasyon alanında yetişebilecek ve bankacılık usulleri üzerinde sağlam bir bilgiye sahip olan memurlar arasından seçilir. Gelecekte, dışardan otomasyonu bilenler arasından da bu gibi elemanlar alınabilir. Bunlar ise, bankacılığı öğrenmek durumunda kalacaklardır. Fakat hangi yol seçilirse seçilsin, bu iş için alınacak elemanların üstün vasıflı olması lâzımdır. Otomasyonun gelişmesi henüz sonuna varmamıştır. Ve sürüp giden gelişmeler, bütün bankacılar için ömür boyu bir rekabet alanı olacaktır.

Görev Dereceleri

Bankalara otomasyon yerleştikçe personel işi önemli bir mes'ele haline gelir. Otomasyon çıkırında mesuliyetler hayli fazladır. Elverişli sistemi kuran sistem analisti, programlaştırma üzerinde sağlam bir bilgiye sahip olmalıdır. Ayrıca, keskin ve kuvvetli bir zihne malik ve bu vasıfları daha önce saptanmış bulunmalıdır. Programcının işi, halen otomatik programlaştırma usullerinin geliştirilmiş olması sebebiyle, daha az yorucudur. Fakat, yine de önemli ve ağırdır. Sistemleri çalıştıran otomasyon merkezi personeli, özel bir eğitimle yetiştirilmiş olmalı ve merkezin yöneticileri ise yeni bir sahaya girecek ölçüde cesaretli, yeni bir tekniği kavrayacak kadar zeki bulunmalıdır. Bütün bu elemanlar için yetiştirme programlarının tertiplenmesi, bu işin başarısının temelidir.

Yöneticiler, asıl meşgaleleri dışında, otomasyonun ihtiyaç olduğuna inanmalıdırlar. Münasip zamanda bankacılığa dönen veya otomasyona mesleğini yönelten zeki ve muhayyele sahibi elemanların bankalar için değeri büyüktür.

Değişen Durum

Şubelerde de otomasyon personelin durumunu değiştirmektedir. İşin basitleştirilmesi zamanı kısaltmakta ve muhasebe işlerinde çalı-

şan personelin yetiştirme masraflarını düşürmektedir. Ve işin başlangıcına rastlayan ayrılmalar, emek kaybını önlemektedir. Başka işlerde çalışmamış olan kimseler için işin temelindeki monotonluk dikkati çekmese de, otomasyona girmemiş şubelerde çalışmış olanlar hiç değilse görevlerde bir değişme özliyeceklerdir.

Fakat, şubelerde alışılmış yetiştirme yollarının ortadan kalkması daha da fazla bir etki yapacaktır. Yükselme yolu olarak, tecrübesiz memur, yardımcı kayıtları işliyen memur, esas kayıtları işliyen memur, gişe memuru-vezneci sırası artık mevcut olmayacaktır. Zira, bu çeşit işin en mühim kısmı çeklerin kodlaştırılması ve muamelelerin özel şerit «tape» lere aktarılmasından ibaret kalacaktır. Bankacılık tamamen otomasyonun inkişafına ayak uyduracağı için «fazla memur» korkusu olmayacaktır. Öte yandan otomasyonun uygulandığı defter tutma sisteminde, daha önceki mekanize sisteme göre, daha fazla elemana ihtiyaç olacaktır. Böylece, gelecekte, çok daha erken «yönetici» olacak kimseleri ayırmak mümkün olacak, diğerlerini ise bunların dışında kalanlar teşkil edecektir.

Yönetim İşleri

Su hususu belirtelim ki, yöneticilerin otomasyon düzeni ile bir ilişikleri olmayacağı hiçbir suretle kastedmiyoruz. Otomasyon yalnız ikinci derece muhasebe memurlarının sahasına girmemektedir. Otomasyon, komisyon ve faiz hesaplarını, talimatları da kapsamaktadır. Hisse senedi servisleri otomasyona açık servislerdir. Öyle görünüyor ki, dış muameleler, personel kayıtları (siciller), teminat tetkikleri, istihbarat servisi notları, hattâ müşterilerin ve banka ile yaptıkları işlerin merkezî bir indekse bağlanması, kısa bir zaman içinde, otomasyona hayli iş kazandıracak ve elektronik makinelerin kullanılması, eskiden ya hiç sağlanamayan veya pek zorlukla ve parça parça servislerden toplanan bilgileri sağlayarak gün geçtikçe sevk ve idarede daha ziyade kullanılacaktır. Bu arada, işin hacmine göre; kredi tahlilleri, kredilerin amaçları, teminat neveleri, coğrafi bölgeler, yatırım tahlilleri, maliyet hesapları ve verimlilik zikredilebilir. Üst kademe yöneticilere kadar bütün personelin otomasyon düzeni hakkında bilgi sahibi olmaları gereği açıklıkla ortaya çıkmaktadır. Bunun neticesi olarak, personelin yetiştirilmesinde, otomasyon içi ve dışı elemanların zaman zaman yer değiştirmeleri zorunluğu doğmaktadır. Bu çeşit yer değiştirmeler, ihtisas servisleri için de bir ölçüde faydalıdır. Özellikle, bu gibi servislere otomasyon uygulanacağı sırada, şubelerde olandan daha fazla bir mukavemet ve güçlkle karşılaşılması ihtimali olduğu gözönünde bulundurulmalıdır.

İstikbalin Getirecekleri :

Makineler ve Tesisatta

Geleceğin ekipmanları ne olacak? Önce de belirtildiği gibi otomasyon henüz hiçbir yerde inkişafını tamamlamamıştır ve bu inkişaf devam edecektir. Yakın bir gelecekte temelli gelişmeler beklenebilir. Bankalar bir yandan, elektronik makine imalâtçıları bir yandan, bu makinelerin ne şekilde kullanılabileceğini araştırmaktadırlar. Otomasyonun başlangıcı ve gelişmesi büyük iktisadi güçlerin rekâbeti neticesi oldu. Ancak, ilim adamı uzun ameliyeler sonucu nisbeten az bir malûmat elde etmeği beklerken, iş adamı aksine, kısa bir ameliyede çok bilgi istemektedir. İmalâtçı, yaptığı makinenin imkân ölçüsünde bu çeşitli ihtiyaçlara cevap verecek durumda olmasına çabalamaktadır. Yine imalâtçı şunu da kavramıştır ki, elektronik makineler başlı başına ayrı bir ünite gibi değil de, bir sistemin parçası gib satılabilir. Bir makinenin neler yapabileceğini öngören teknoloji, daima müşterinin «bu makine ile neler yapabilirim..?» sorusunu aşmak temayülündedir.

1968 yılında başarılacağı ümit edilen önemli gelişmelerden biri, çeklerin üzerine miktarların magnetik yazı ile yazılması (çeklerin kodlanması) işinin şubelerde yapılabilmesidir. Bu, bir toplama makinesi gibi ve fakat aynı zamanda çek üzerine de miktar kaydını düşebilecek yeni bir makine ile yapılacaktır. Böylece, «çeklerin kodlanması» işi bugün takas servislerinde yapıldığından çok daha ucuza temin edilecektir. Takas muamelelerinde tam otomasyonun sonucu, otomasyona girmemiş şubeler için toplamların, cetvellerin ve günlük işin arkasının daha kolay alınabilmesi, otomasyona girmiş şubeler için de hesap mutabakatı ile ilgili çoğu yükten kurtarılmış olmalarıdır.

Takas muamelelerinin otomasyonunda, çekleri birbirine raptetmekten, kodlaştırılmamış kâğıda yazılmış çeklere kadar kaçınılmaz güçlükler vardır. Mahsup işlemlerinin takasiyle ilgili otomasyon, bir bakıma daha kolay, bir bakıma ise daha güçtür. Bankalararası mahsup muamelelerinde, müşterinin imzası gibi esaslı bir unsur mevcut değildir, ki bu çeklerin takasına göre önemli bir farktır. Böylece, gişede düzenlenen fişler «kodlanmak» suretiyle verilen talimatlar, otomasyona intikal eder. Ticarî alacaklar ise, çok çeşitli şekilleri sebebiyle otomasyona en ziyade güçlükle dahil edilebilmektedir. Ancak, bunların da, fişler aracılığı ile aynı şekilde otomasyona sokulmaları mümkündür. Ve «kırtasiyesiz» alacak kayıtları, insanın aklına bir gün borç kayıtlarının da bu şekilde yapılabilceğini getiriyor. Böylece, çekler, onları toplayan şubede kalacak, bunlar microfilm'ler üzerine alınacak ve bankanın elektronik makinesi film üzerindeki bu sıhhatli izler üzerinde çalışacaktır.

Diğer Gelişmeler

Bunlardan daha ilerisi de düşünülebilir. Bütün bankaları kapsayacak merkezleştirilmiş bir takas sistemi tartışılabilir ve araştırma konusu olabilir. Muhtemeldir ki, en önemli gelişme telekomünikasyonla ilgili olacaktır. Dikkate değer bir adım da, «input» ların (*) şubelerden doğrudan elektronik makinelerine geçmesi olacaktır. İrtibatı imkân ölçüsünde «kırtasiyesiz» yapmak için bankalar fişleri otomasyon merkezlerine göndermeyip «delikli şerit usulü» ile hem şubede ve sonra merkezde işleme tabi tutmaktadırlar. Bu yeni usuller, şube muamelelerini doğrudan otomasyona aktarabilmektedirler. Telekomünikasyona bağlı diğer gelişmeler ilmi birer tasarı olarak karşımızdadır. Telefon görüşmelerinin otomatik olarak kayda intikâli ve «gişe memuru-veznedari» lerin müşteri hesaplarını doğrudan otomasyondan alabilmeleri mümkün olabilir. Görüşmelerin doğrudan otomasyona intikâli veya otomasyondan gerekli bilgilerin telefonla alınabilmesi yakın bir gelecekte gerçekleşebilir. Bu takdirde, «insan eli değmeksizin» bilgiler şubelerden otomasyona ve otomasyondan şubelere aktarılabilir ki, bu inkişâf sistem analistlerini heyecanlandırdığı kadar, «sokaktaki adamı» da ürkütmektedir.

Daha başka gelişmeler de ufukta. Elektronik makineler, gitgide daha küçük ve fakat daha iyi, daha sür'atli, daha güvenilir ve daha çok işe yarar olmaktadır. Elektronik makinelerden de, televizyon alıcılara benzer şekilde veya hoparlör yahut telefonlarla bilgi almak kabil olacaktır. Öyle ki bir süre sonra, memleket ölçüsünde kurulacak «elektronik düzen» ile, şimdi elektriği temin ettiğimiz şekilde, bilgileri de herkese sağlayabileceğiz. Çeşitli imalâtçıların yaptıkları elektronik makinelerde kullanılan işaretlelerdeki beraberlik de geliştirilmektedir.

İş Tertibinin Yeniden Düzenlenmesi Zorunluğu

Yukarıda açıklanan gelişmelerden bankaların azamî istifadeleri, iş tertiplerini ona göre yeniden düzenlemeleri ile mümkündür. Otomasyon eski tertibe yeni usullerin uygulanması olarak kaldığı müddetçe -ki bugüne kadar böyle olmuştur- biz henüz bu programın başında sayılırız. Eski tertibimizi, eski usullerimizi de değiştirmemiz zarurî görünmektedir. Takas işleri şimdiden otomasyona intibak ettirilmişdir. Otomasyonun şubelere sağladığı bilgilerden ne kadar gerçekten lüzumludur? Otomasyondan, günlük hesap mutabakatı için gerekli bilgileri her zaman elde etmek mümkün olduğunu gözönüne alarak, daha muhtasar «matbua» larla yetinilebilir. Yardımcı kayıtlar, «kırtasiye» gitgide ortadan kalktığına göre, nasıl tutulacaktır? Şüphesiz, bu

(*) Otomasyona verilen bilgiler, otomasyona intikal ettirilen muameleler (Çevirenin Notu).

amacı sağlayacak usuller bularak. Müfettişlerin de diğer bankacı meslekdaşları gibi otomasyon hakkında bilgileri bulunmalıdır. Bankacılığın hiçbir sahası dokunulmaz değildir. Otomasyon uygulanmasında yegâne kriter, müşterilere sağlanacak hizmet hususudur.

Müşteri Hizmeti

Müşteri hizmeti yönünden otomasyonun geleceği vaatkârdır. Herşeyden önce, şubelerden bu kadar yüklü rutin işleri kaldırmak, esas itibariyle şube personelinin daha ziyade müşterilerine itina gösterebilmelerine imkân verecektir. Böylece bir yandan maliyet masraflarımızı ve komisyonlarımızı düşürürken, öteyandan sağlanan bu vasıflı iş, müşterilerimizin tümünün arzularına da uygun gelecektir. Yine arızı müşterilerimiz için dahi, netice itibariyle bazı faydalar temin edilecektir. Meselâ, şayet her şubenin doğruca otomasyonla teması gerçekleşebilirse, diğer şubelerden provizyon sorulması hususu ortadan kalkacaktır. Ticari müşteriler için imkânlar daha da büyüktür. Elektronik makineye sahip müşterilere «şeritlerin» değiştirilmesi yoluyla bir hizmet yapılabilir. Müşteri matlup kayıtlarını «magnetik teyp» de verir. Buna karşılık, banka «magnetik teyp» e tediye emirlerini ve zimmet kayıtlarını da işliyerek iade eder. Bankalar elektronik makineye sahip bulunmayan müşterilerinin ücret bordrolarının tanzim ve tediyesini üzerlerine alabilirler. Veya serbest meslekten olan müşterilerinin «poliçe kabul, hizmetini yüklenebilirler. Müşterilerinin hisse senetlerine ait temettü ödemelerini yapabilir ve muayyen bir anda ödenmemiş olan temettüleri çıkarabilir. Nihayet, daha da ileri giderek, bütün bankalar kayıt ve muhasebe işlemlerini yurt çapında ortak bir otomasyona sokabilirler. Böylece, «kırtasiye işi» hafifliyeceği için borç ve alacak kayıtlarının daha sür'atle yapılması mümkün olur; 24 saatlik hizmet hem iş adamları, hem de arızı müşterilerin ve ileride borç - alacak nakli sistemi gelişirse, müşteri olmayanların dahi faydasına koşacaktır.

Herşey Halka Bağlı

Bütün bunlar, halkın tutumuna bağlıdır. Elektronik makineler ve kullanılışları, fevkalâde imkânları sağlamakla birlikte anlaşılammış bir durumdadır. Elektronik makineler, ancak, onu kullananlar tesirli, intibâk edebilir ve seyyal oldukları takdirde, bu sayılan vasıfta iş verebilirler. Ve başarıda en mühim pay, teknik yetiklikten çok, yöneticilik ve denetleyicilik vasıflarına bağlı kalmaktadır. Otomasyon alanında bankalararası işbirliği hususunda daha yapacak çok şeyimiz var. «Elektronik Komitesi» nin önünde daha hayli kabarık mes'eleler çözüm bekliyor. Bulabileceğimiz en iyi elemanları bu sahaya almalıyız. Bankaya alışkanlık sür'atle gelişmektedir, bu gelişme daha da artacaktır. Otomasyon, daha çok müşteriye daha iyi hizmet sağlamakla kalmayacak ve fakat bu hizmete bağlı olarak bankacılıkta bu yeni mesleğin imkânları ve rekabetini de tahrik edecektir

İŞLETMELERDE TESİRLİ MALİ İDARE SEMİNERİ

«Prof. Carlson ve Prof. Nelson'ın Tebliğlerinden Özetler»

Dr. Atilla GÖNENLİ

Prof. Carlson ve Prof. Nelson'un takrirden buldukları 13. Nisan, 4 - 11 - 18 Mayıs oturumlarında ele alınan konuların özetini iki makale halinde Banka okuyucularına sunmağa çalışacağız.

İşletmeler bir finans yöneticisini organizasyon strüktürüne almış olsun ya da olmasın finans fonksiyonu organizasyondaki bir organca ifa olunur. Finans yönetiminin problemleri de;

- 1) Firmanın genel cesametini belirlemek, ya da bir başka deyişle toplam yatırım hacmini tâyin etmek,
- 2) Sermaye kaynaklarını seçmek, yahut fon temini için plân yapmak,
- 3) Aktiflerin kompozisyonunu belirlemek, diğer bir deyişle hangi spesifik varlıkların iktisap olunacağını tesbit etmek.

Bu üç problem birbirine bağlı olarak (simultane) çözülebilir, ve problemlerin çözümlenebilmesi için finans yöneticisinin gayesini tesbit etmek gerekir. Prof. Nelson'a göre kârın azami kılınması finans yöneticisinin gayesidir.

Birinci ve üçüncü problemler finans literatüründe yatırım problemleri ve ikincisi de finanslama problemi olarak yer almaktadır.

İlk toplantıda Prof. Nelson tahsisen sermaye kaynakları arasındaki seçim üzerinde durmuştur.

Sermaye kaynaklarını analitik amaçlarla iki grup içinde tasnif ettikten sonra her bir grubu ayrıntıları ile incelemeye çalışmıştır.

Sermaye kaynakları, bu açıdan iki genel grup içinde toplanırlar. (1) Borçlar, (2) Hissedarların öz varlıkları.

Finans yöneticisi borç alırken ya da kârları işletmede alıkoymak veya yeni hisse senedi satmak (yeni ortak bulmak) konularında karar verirken söz konusu fonların yüklediği maliyet veya vecibelere göre hareket eder. Bu düşünüş şekli sermaye maliyeti kavramını oluşturmaktadır.

Gerçekten borç alınan fon karşılığında belli bir oranda faiz ödenir. Söz konusu faiz ve borçla ilgili diğer masraflar (ki bunların toplamı efektif faiz haddini oluşturur) borç alınan fonların maliyetini temsil eder.

Borç alınan fonların maliyeti genel olarak hemen herkesin dikkatini çekmiş ve ölçülebilir bir kavram ise de öz sermayenin maliyetinin ne olduğu tartışmalıdır.

Bu konuda açıklamalarda bulunan Prof. Nelson şu düşünüş tarzını

öne sürmüştür. Bir tek şahsın sahip olduğu bir şahıs işletmesini düşünelim. Bu şahsın, söz konusu işe sermayesini tahsis etmekle beklediği bir verim vardır. İşte bu verim öz sermayenin maliyetini oluşturur. Ancak tek şahıs işletmesine karşı sermayesi çok sayıda hissedardan sağlanmış bir anonim şirketi ele aldığımızda bu tür bir düşünüşü takip etmek, yani her hissedara yatırımından beklediği verimi sorarak öz sermaye maliyetini ölçmek imkânsızlaşır.

Bu şartlar altında öz sermaye maliyeti hisse senetlerinin fiyatı ile hisse senedi başına düşen kâr arasındaki oran vasıtasıyla ölçülebilmektedir. Diğer bir deyişle hisse senedi başına düşen kâr/hisse senedinin piyasa fiyatı öz sermayenin maliyetidir.

Borç fonların ve öz sermaye fonlarının maliyetlerini ayrı ayrı açıkladıktan sonra tüm fonların maliyetini ölçmek konusunda konuşucular şu açıklamada bulunmuşlardır.

Çok kere riski gerçek olarak yüklenmeyip öz sermayeye oranla gelir ve şirket varlıkları üzerinde rüçhanlı bir duruma sahip olan borç fonlarının maliyetinin öz sermayenin maliyetinden daha az olduğu görülmektedir. Şu hale göre bir şirketin finans yöneticisi ne kadar çok borç para bulursa sermayesinin maliyetini o derece düşürmüş ve dolayısıyla daha düşük maliyet üzerinden daha büyük yatırımlarda bulunmak imkânını elde etmiş olmaz mı?

Konuyu, sermaye strüktürü içindeki borç miktarının arttırılmasının tesirleri başlığı altında inceleyen Prof. Nelson işletmenin borç alma kapasitesinin nasıl hudutlandığını şu noktalara temas ederek belirtmiştir.

Şirketin borçlanması belli hadde kadar hissedarlara düşen kârı arttırırsa da bir noktadan sonra manivelâ faktörü (leverage) ters yönde çalışmaya başlar ve dolayısıyla bu noktadan sonra borçlanmaya devam olunması hisse başına düşen kârı aksi yönde etkileyebilir.

Diğer taraftan her yıl belli bir miktar faiz ve ana para ödemelerinin söz konusu olduğu hallerde, şirketin nakit durumu, işletmenin muntazam dividant ödemesinde bulunmasına da mani olabilir. Bu da tabiiyle, ortakların menfaatlerini sarsabilir.

Borç alınması gelir vergisi ödemeleri açısından, genellikle, müsbet yönde tesire sahiptir. Çünkü vergi otoriteleri faiz ödemelerinin vergiye matrah gelirden düşülmesini kabul etmektedirler. Bu da faizin vergi haddi kadarının hükümetçe finanse edilmesini sağlamaktadır.

Nihayet borç fonlarına başvurulması halinde sermaye maliyeti de önce azalan bir eğilim arzederse de, sonradan söz konusu maliyetin yükselmesine sebep olur. Şöyle ki:

Şirket sermaye strüktüründe borca yer vermeğe başladığında belki ilk 100.000.- TL. için (tabii rakamlar burada hipotetiktirler ve konuyu

açıklamak için kullanılmaktadır) % 10 dan bir anlaşmaya gidebilecektir. Fakat ikinci 100.000.- TL. sı için efektif faiz haddinin yükselineceği açıktır. Şu hale göre artan borçlanma ile borcun maliyeti yükselmeye başlayacaktır. Bu durumda, yani sermaye strüktüründe borca yer verildikçe sermayedarında yüklendiği risk artmaktadır. Burada sözü edilen risk finansal risktir. Diğer bir deyişle, borçlanmanın hissedara yüklediği risk. İşte tedricen yükselen borçlanmanın maliyeti yanı sıra öz sermayenin maliyeti de yükselmeğe başlayınca bu iki maliyetin ortalaması bir noktaya kadar ortalama sermaye maliyetini düşürecek, fakat bu noktadan sonra ortalama sermaye maliyeti yükselmeğe başlayacaktır.

Prof. Carlson bu konudaki açıklamalarını hipotetik bir örnek etrafında geliştirecek bir diagramla konuyu açık kılmağa çalışmıştır. Bu diagramı aşağıya alırsak, ortalama sermaye maliyeti eğrisi şu durumu arzedecektir.

Diyelim ki, şirketin sermaye strüktürü % 20 borç ve % 80 öz sermaye fonlarından meydana gelmiş olsun. Ve bu durumda borcun faizi % 12 ve öz sermaye fonlarının maliyeti % 20 olsun. Şu hale göre ortalama sermaye maliyeti:

Sermaye Strüktürü	Sermayenin maliyeti		Or t a l a m a	
	Vergiden önce	Vergiden sonra	Vergiden önce	Vergiden sonra
20	12	6	240	120
80	40	20	3200	1600
100			3440	1720
			% 34,4	% 17,2

Sermaye maliyetinin hesaplanmasında gelir vergisinin de tesiri olduğuna ve faizin vergi açısından matrahdan düşülmesine karşı öz sermayenin maliyetinin vergiden sonraki verim üzerinden ölçüldüğü dikkate alınırsa iki maliyet rakamı ile karşılaştırırız. Birincisi vergiden önceki ortalama sermaye maliyeti, ikincisi ise vergiden sonraki ortalama sermaye maliyetidir. Yukarıdaki örnekte vergi oranının % 50 olduğu varsayılmıştır.

Şirketin borca yer vermesi halinde sermaye maliyeti öz sermaye maliyetine eşit ve % 18 olsun. Şu halde, % 20 miktarında borçlanılmış olması sonucu şirketin sermayesinin maliyeti % 18 den % 17,2 ye düşmektedir. Diğer taraftan şirket borçlanmağa devam ederse hem borcun maliyeti hem de öz sermayenin maliyeti yükselmeğe devam edeceğinden ortalama sermaye maliyeti yükselebilir. Şöyle ki; şirket % 40 borçlandığında,

Strüktürü	Vergiden önceki Sermaye maliyeti	Vergiden sonraki S.M.	Vergiden önceki Ortalama S.M.	Vergiden sonraki Ortalama S.M.
40	14	7	560	280
60	50	25	3000	1500
			3560	1780

efektif faiz haddi % 14 ve hissedarların beklediği verim % 25 olmuş ise ortalama sermaye maliyeti vergiden sonra % 17,8 olmuş olur.

Görüldüğü gibi ortalama sermaye maliyeti % 18 den % 17,2 ye düşmüş, fakat borçlanmaya devam edilmesi sonucu % 17,8 e yükselmiştir. Her ne kadar % 17,8 % 18 den (yani hiç borçlanılmadığındaki maliyet) daha düşük ise de, borçlanmağa devam olunması ile ortalama sermaye maliyetinin % 18 i aşacağı muhakkaktır.

Borçtan faydalanmanın hududunu tayin eden faktör herşeyden önce endüstri dalının ve işletmenin özellikleri ise de, sermaye piyasasının genel yapısı ve hisse senedi alıcılarının mizacının da bu haddin belirlenmesinde rolü olduğu açıktır.



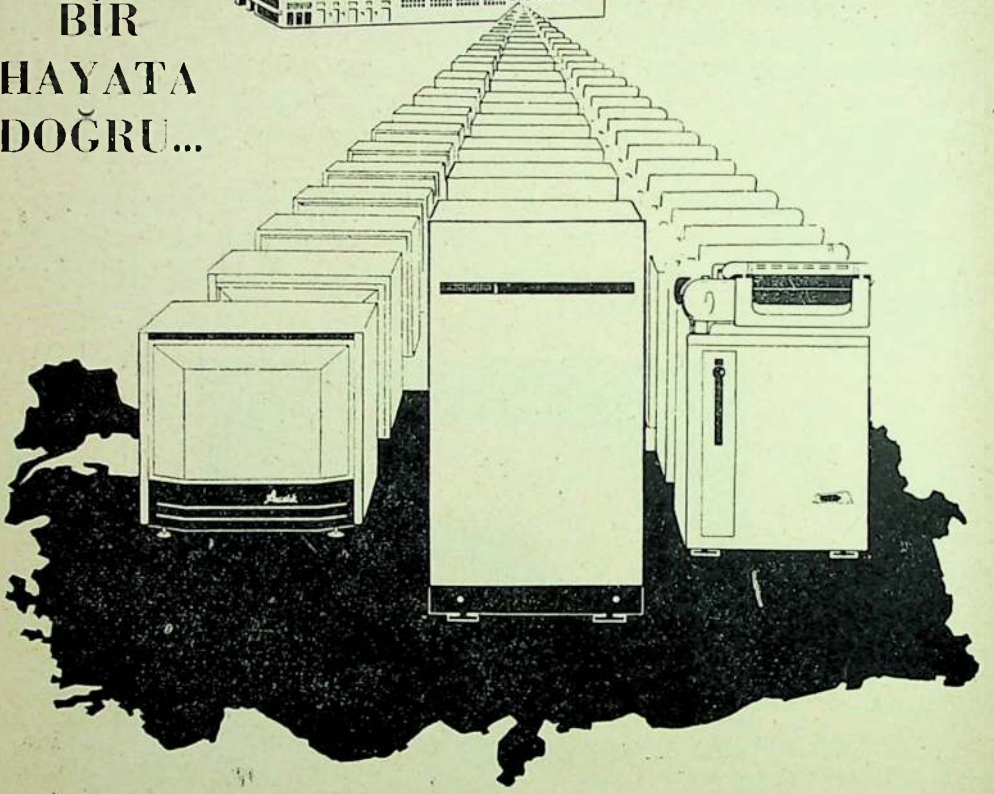
1868

ASIRLIK TECRÜBE
ARADIĞINIZ EMNİYET
BOL İKRAMİYE
SOSYAL HİZMET

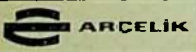
**EMNİYET
SANDIĞI**

Basım: 25040

DAHA
RAHAT
BİR
HAYATA
DOĞRU...



Seri imalât sayesinde sağlanan
uygun fiyatlar,



ARÇELİK

kalitesi ve konforundan
daha geniş halk kitlelerinin
faydalanmasını sağlıyor.

PİYASA HAREKETLERİ

Hazırlayan: Yıldırım KILKIŞ
(İşletme İktisadı Enstitüsü
Öğretim Üyesi)

A — SINAİ MAMÜLLER :

1. Dokuma Sanayii Mamülleri :

a) Yünlü Dokuma :

Tops ihtiyacının karşılanmış olması, bu devre zarfında derhal tesirini göstermiş ve fiyatlarda beklenen düşme bu ay müşahade edilmiştir. Yün ipliği fiyatlarındaki gerileme kumaşlarda da hissedilmiş, ve % 5 - 10 nispetinde bir fiyat gerilemesi görülmüştür. Ayrıca viskon fiyatları 28 TL.'sından 26 TL.'na, viskon imâlinde kullanılan asetat fiyatları 45 TL.'ndan 40 TL.'na düşmüştür.

Devlet Sektörüne bağlı fabrikaların üretiminde 1966 yılının ilk aylarında görülen artışın, bu fiyat düşmesi üzerinde tesiri olduğu söylenebilir. Önümüzdeki devrede bu müsait durumun devamı edeceği beklenmektedir.

b) Pamuklu Dokuma :

Pamuklu dokuma piyasasında geçen ay gelişmesi ümit edilen talep durumu artmaya devam etmektedir. Mevsimin bu yöndeki müspet tesiri ve Sümerbank'ın geçen devredeki fiyat zamları ile pamuklu dokuma fiyatları yükselme göstermektedir. Basma fiyatlarında 5 - 8 kuruş, emprimelerde 5 - 20 kuruş, poplinlerde 5 - 15 kuruş, döşemeliklerde 10 - 50 kuruş, çarşaflarda 20 - 60 kuruş arasında değişen fiyat artışları olmuştur. Sümerbank'ın üretimi geçen yılın aynı aylarına göre % 10 - 12 artmıştır. Kısa bir müddet daha bu artışın devam etmesi beklenmektedir.

2. Züccaciye ve Pencere Camı :

a) Züccaciye :

Züccaciye piyasası iki bakımdan zor duruma düşmüştür. Bunlardan birincisi Paşabahçe Şişe ve Cam Fabrikalarındaki grevin yarattığı

durumdur. Hükûmetin grevi erteleyen kararı üzerine üretimine devam imkânına kavuşan fabrika, hâlen eski randıman seviyesini bulamamış ve stoklardaki erime devam etmiştir.

Diğer bir zorluk, züccaciye piyasasını besleyen yollardan birisi olan servet transferi imkânının tamamen kota içi mallarla sınırlandırılmış olmasıdır. Bu sebeple yakında çeşit sıkıntısının artması, ve fiyatların yükselmesi beklenmektedir.

b) Pencere Camı :

Mevsim dolayısıyla gelişen inşaat piyasasının ihtiyacını karşılamak üzere Çayırova Cam Fabrikası pencere camı üretimine önem vermektedir. 2 mm. lik cam üretimi ihtiyacı karşılamaktadır. Daha kalın camlar için kısıntı yapılmaktadır. Nisan ayında pencere camı satışları 6 milyon TL. civarında olmuştur. Fiyatlarda bir oynama yoktur.

3. Elektrik Malzemesi :

a) Elektrik Motörleri :

Yerli malı motör imalâtı piyasaya yerleşmeye başlamıştır. Motör cinsleri artmaktan olduğundan, ve ithal malları bundan böyle gelmiyeceğinden, piyasamız yerli sanayiın bu kolu ile karşılanacaktır. İmalâtçılarımız Afrika ve Orta Şark pazarlarına ihracatı düşünmektedirler.

10 HP'den büyük güçteki motörlerin arzı azalmış olmasına rağmen, fiyatlarda bir hareket görülmemiştir.

b) Elektrik Tesisatı :

Yerli imalâtı gelişen elektrik tesisatı malzemesi, bilhassa servet transferi yolunun kapanması ile piyasada tutunmaya başlamıştır.

Bu devrede sigorta ve buşon fiyatları biraz yükselmiştir. 65 kuruş olan 6 amperlik buşon 75 kuruşa, 100 amperlik buşon 400 kuruştan 425 kuruşa yükselmiştir.

Yerli imalât, piyasada iyice yerleşinceye kadar fiyat yükselişleri biraz daha beklenmektedir.

B — İNŞAAT MALZEMESİ :

1. Yuvarlak Demir :

İnşaat piyasasının gelmesi dolayısıyla beklenen hareket hâlen gecikmiş durumdadır. Bu durum Rusya ve Macaristan'dan beklenen ek kontenjan ithalâtının gecikmiş bulunması dolayısıyla fiyatlarda bir yükselme olmasını önlemiştir. Ancak fiili ithalâtın gecikme ihtimali, ve mevsimin artık tam olarak gelmesi dolayısıyla bir müddet için fiyatlar-

da yükselme beklenmelidir. Buna rağmen bu devrede fiyatlar 5 kuruş kadar gerilemiş bulunmaktadır.

Nisan sonu itibariyle fabrika satış fiyatları şöyledir:

6 mm. lik yuvarlak demirler 185 - 190 kuruş, 8 - 12 mm. lik 175 kuruş, 14 - 22 mm. lik 170 - 172 kuruştur.

2. Profil Demir :

Hareket göstermeye başlayan bu piyasa, anlaşmalı memleketlerden gelen köşebent, putrel, U demiri ve diğer profil çeşitleri dolayısıyla fiyatlardaki yükselme eğilimi durmuştur. Ancak bazı boylarda istenilen çeşitler azaldığından 24 ve 38 lik putrellerle, 100 x 100 x 10 luk köşebentlerde fiyatlar 10 kuruş artmış, ithâl malı 25 ve 30 luk T demirlerinde 10 - 20, 12 ve 16 lik U demirlerinde 5 kuruş kadar gerileme görülmüştür. Bu piyasanın önümüzdeki devrede istikrarlı olması beklenmektedir.

3. Çimento :

Çimento fiyatları geçen devre ulaştığı 11 TL. seviyesini 1 TL. daha geçmiştir. Sanayi Bakanlığının çimento satışlarıyla ilgili tebliğine rağmen, fiyatlar nizamsız ve düzensiz hareket etmektedir. Üretim artık tam kapasiteye ulaşmış bulunduğundan, bu fiyat hareketinin devamı beklenmektedir.

Beyaz çimento üreten Balıkesir fabrikasının mamülleri fabrikada 28 TL. olduğu halde, Serbest piyasada 35 TL. na kadar alıcı bulunmaktadır.

4. Kereste :

Bu devrede kereste fiyatları % 5 civarında bir artış göstermiştir. Bu yükselişin sebebi, Nisan 1966'da yürürlüğe giren 756 sayılı Gider Vergisi Kanunundaki değişiklik dolayısıyla tomrukların % 12,5 istihsal vergisine tâbi tutulmakta olmasıdır.

Nisan sonu itibariyle kereste fiyatları şöyledir:

Kökner (doğramalık)	640 — 700 TL.
Çam (»)	700 — 900 TL.
Çıralı Çam	850 — 1.000 TL.

Fiyatlarda mevsim dolayısıyla biraz daha yükselme beklenmektedir.

5. Karo Fayans :

Bu devrede arz arttığından fiyatlarda yükselme olmamıştır. Gerek yerli imalâtın gerekse İzmir Fuarı bakiyesi malların piyasaya çıkarılması fiyatlarda, artan talebe rağmen istikrar sağlamıştır. Yerli ekstra fayanslar 106 - 107 kuruştan, standard mallar 108 - 104 kuruştan, üçüncü mallar 92 kuruştan muamele görmüş, ithâl malları ise 95 - 125 ruş arasında satılmıştır.

Fiyatların bu devre zarfında da ciddi bir hareket göstermesi beklenmemektedir.

C — GIDA MADDELERİ :

1. Bakliyat ve Pirinç :

Bakliyat piyasasında durgunluk devam etmektedir.

Fiyatlar, Nisan 1966 sonu itibariyle şöyledir:

Dermason fasulye	230 — 270 krş.
Horoz fasulye	190 — 220 krş.
Nohut	170 — 230 krş.
Kırmızı mercimek	280 — 290 krş.
Yeşil mercimek	170 — 210 krş.

Yaz mevsiminin gelmesile ilgili bu durgunluğun devamı normal görülmektedir.

Pirinç fiyatları, bu devre zarfında gelen, fakat piyasaya intikal etmeyen Amerikan menşeli pirinçler dolayısıyla beklenen gerilemeği göstermemiş, bilâkis 10 - 15 kuruşluk artışlar müşahade edilmiştir. Nisan 1966 sonu itibariyle bersani pirinçler 350 - 365; karolin ve kulaklı pirinçler 350 - 370; viyolin pirinçler 340 - 350 kuruştan muamele görmüştür. Mamafih Toprak Mahsulleri Ofisi tarafından 275 kuruşa piyasaya hâlen çıkarılmış olan Amerikan pirinci dolayısıyla fiyatların bir miktar gerilemesi beklenmektedir

2. Zeytinyağı ve Diğer Nebatî Yağlar :

Zeytinyağı rekoltesinin bu yıl düşük olması ve talebin azalmaması dolayısıyla fiyatlar 30 - 40 kuruş daha yükselmiş bulunmaktadır. Ekstra ekstra yağlar 750 - 760 kuruşa, 1 inci kupe yağlar 690 - 700 kuruşa satılmıştır.

Margarin fabrikalarının piyasadan rafine ayçiçeği yağı çekmesi ve halkın mısırözü yağlarına karşı rağbeti dolayısıyla, bu cins nebatî yağların fiyatları da 50 ilâ 80 kuruş arasında yükselme göstermiştir. Yaz ayları dolayısıyla tüketim artacağından bu artışın devam etmesi beklenmektedir.

3. Beyaz Peynir :

Üretimin tam devresinde bulunması dolayısıyla buzhanelerin stokları artmaktadır. Ancak tüccar elindeki mallar piyasaya bol miktarda arzolanmadığı için tam yağlı mallarda fiyatlar % 8 - 10 arasında yükselmiş durumdadır. Yağlı ve yarım yağlı mallarda ise fiyatlar bir hayli düşme göstermektedir.

D — ALTIN FİYATLARI :

1966 Nisan ayında altın fiyatlarının seyri şöyledir: (T.L.)

	<u>Cumhuriyet</u>	<u>Reşat</u>	<u>İngiliz</u>
1 Nisan	96,80	154	120
8 Nisan	96,25	153,50	120
15 Nisan	96,50	153	120
22 Nisan	96,50	152,50	118
29 Nisan	97	152	120

Altın fiyatları hareketsizdir.

E — TOPTAN EŞYA FİYATLARI :

1958 = 100 itibariyle, İstanbul toptan eşya fiyatları indeksi, 1966 Nisan ayında 149,2 olmuştur. 1966 Mart ayı indeksi 147,6, geçen yılın Nisan ayı indeksi ise 135,3 idi.

F — DIŞ TİCARET :

1966 Mart ayına ait ithalât ve ihracat rakamları şöyledir:

1. İhracat :

1966 Ocak - Mart ihracat toplamı 1.305.054.000 TL. dir. Bu rakam 1965 yılının aynı devresine nazaran 347.779.000 TL. fazlalık göstermektedir. İhracat kalemlerindeki artış üzüm, tütün, pamuk ve maden kalemlerinde olmuştur. 1966 Mart ayındaki ihracatımız, 1965 in aynı ayına nazaran A.B.D., Fransa ve İsviçre'ye artma, Rusya'ya ise önemli azalma göstermiştir.

2. İthalât :

1966 Ocak - Mart ithalât toplamı 1.609.484.000 TL. dir. 1965'in aynı devresine nazaran 377.005.000 TL. fazlalık görülmektedir.

1966 Mart ayındaki ithalât kalemlerindeki geçen yıla nazaran artış daha ziyade Akaryakıt (Fasıl 27), ilaç ve boya, demir ve çelik (Fasıl 73), makineler ve nakil vasıtalarında olmuş, soya ve don yağları ithalâtı ise azalmıştır.

Amerika Birleşik Devletlerinden ithalâtımız, geçen yılın Mart ayına nazaran 37.163.000 TL. azalmış, buna mukabil Batı Almanya'dan, Belçika, Lüksemburg'dan, Çekoslovakya'dan, Fransa'dan, İngiltere'den ve İtalya'dan fazla olmuştur.

İşletmelerde Tesirli Mali İdare Semineri

İşletmelerde Tesirli Mali İdare Semineri Türk Sevk ve İdare Derneği, T. Sınai Kalkınma Bankası A.Ş. ve Robert Kolej işbirliği ile tertiplenmişti. 13. Nisan. 1966 - 25. Mayıs. 1966 tarihleri arasında her hafta çarşamba günleri Hilton'da yapıldı. Seminere bankaları ve müesseseleri temsilen 123 kişi katılmıştır. Dergimizden ise Necdet Durakbaşa ve Alp Gürus iştirak etmişlerdir.

Seminerin gayesi yayınlanan broşürde şöyle ifade edilmiştir:

«Bir işletmenin mali selâbeti, o işletmenin yüksek sevk ve idare kademesinin üzerinde titizlikle durması gereken bir husustur. Bir işletmenin en üst kademesinde bulunan sevk ve idareci, mali idare fonksiyonunun yürütülmesini, ya bizzat deruhde veyahutta bu mes'uliyeti üzerine almış olan idareciye nezaret edecek ve onun performansını değerlendirecektir.

İşletmelerin ekserisinde, mali sevk ve idarenin gayeleri, borçların ödenmesi kabiliyetinin ve kârlılığın sağlanması olmalıdır. Sür'atle gelişmekte olan bir ekonomide, mali işler müdürü, muhtelif kaynaklardan gerekli fonları mümkün olan en düşük masrafla temin edebilmek için kifayetsiz derecede bilgili ve cesaretli olmalıdır. Buna ilâveten temin etmiş olduğu fonları en verimli şekilde kullanabilmek için işletmenin operasyonlarını plânlamalıdır. Böyle hareket ettiği takdirde, memleketine, mensup olduğu müesseseye ve kendisine karşı olan mes'uliyetlerini lâyiki veçhile yerine getirmiş olacaktır.

Bankalar ve diğer mali müesseseler idarecileri, iş muhitine para temin etmek olan fonksiyonlarını daha olumlu bir şekilde ifa edebilmeleri için, mali sevk ve idare ile ilgili problemleri anlamak mecburiyetindedirler. Bunun en ideal şekli ise, bu gibi müesseseler müdürlerinin birer mali müşavir gibi hareket etmeleridir. Temin edecekleri mahdut sermayenin buna gerçekten muhtaç olan firmalara tahsis edilmek suretile en uygun ve prodüktif bir şekilde kullanılmasını sağlamış olacaktır.

Bu seminerin gayesi, Türkiye sanayi ve ticaretinin karşılaştığı problemleri ve bu problemlerin çözümünde bankaların oynayacağı rolü tartışmak üzere yüksek kademe sevk ve idareciler ile tanınmış bankacıları bir araya getirmek olacaktır. Bu tanınmış bankacılar, işletmelerin bankalar tarafından finanse edilmesi konusunda iki panel toplantısı idare edeceklerdir.

Columbia üniversitesine mensup Prof. Nelson ile Carlson, işletmelerin finansmanı ve bunların gelişmekte olan bir ekonomide tatbikatı ile ilgili tartışmaları idare edeceklerdir. Seminer, sanayi ve ticaretin finanse edilmesi problemleri hakkında yapılacak koordine bir tartışma ile sona erecektir. Bu tartışma, bankalar ve işletmeler temsilcileri ve Prof. Nelson ve Carlson'dan müteşekkil bir panel hey'eti tarafından yapılacaktır.»

Seminerde şu konular tetkik edilmiştir:

I. Giriş : Fon İktisabı Plânlaması

Mali sevk ve idare problemleri
Mali gayelerin tesbiti
Sermaye strüktürünün plânlanması
Borçlar ve öz varlık
Dahili ve harici kaynaklar
Sermayenin maliyeti
Fonların harici kaynakları
Tasarruf fonları ve yaratılan fonlar
Mali müesseselerin rolü

II. Kısa vadeli Banka Kredileri -

Başkan: Bay CABİR SELEK,
T. Garanti Bankası Um. Md.
Bankacılık hakkında umumî
mülâhazalar

Bay BURHAN KARAGÖZ,
Türkiye İş Bankası Krediler Md.
Bankacılık muamelelerine umu-
mi bir bakış
Reeskont
Kanunî tahditler
Teminatsız krediler; çift imzalı
krediler

Envanter ve alacaklarla teminat
alına alınmış banka kredileri -

Bay SADİ ABAÇ,
Yapı ve Kredi Bankası Um. Müd.
Muav.

İthalât - İhracat finansmanı

Mr. PIETER HUIZER,
Türk Amerikan Dış Ticaret
Bankası Umum Müdürü

III. Orta ve Uzun vadeli fonlar -

Başkan: Bay BÜLENT YAZICI,
Türkiye İş Bankası Krediler Md.
Kredinin uzun vadeli kaynakları -

Bay BAHA KAYALIOĞLU,
Türkiye Sınai Kalkınma Bankası
Umum Müdür Muavini

Özvarlık fonları ve gelişen sermaye
piyasası "

Bay TURGUT ALBAYRAK
T. Sınai Kalkınma Bankası Md.
Kredinin orta vadeli kaynakları

Bay VECDİ ÜNAY,
Sınai Yatırım ve Kredi Bankası
Um. Müdürü

IV. Cari aktiflerin sevk ve idaresi -

Nakit ve idaresi
Naktin maliyeti
Nakitten elde edilen kazançlar

Ticari kredilerin sevk ve idaresi
Kredi şartlarının seçimi
Kredi risklerinin değerlendiril-
mesi

Stokların sevk ve idaresi
Stok cirosu nisbetleri ile kontrol

İmalât programlanması
Sipariş miktarının tayini
Sipariş zamanının tayini

V. Sabit kıymetlerin sevk ve idaresi

Fikirlerin tahaddüsü
Nakit gelirlerin alâkası
Gelir vergisinin önemi
Nakit gelirlerinin zaman içinde
değerlendirilmesi
Kabul edilen projelerin sonradan
değerlendirilmesi

VI. Kazanç plânlaması

Dinamik bir ekonomide plânlamaya
olan ihtiyaç
Cari muamelelerin kâr gayesi ile
plânlanması
Azami kâr ve devamlı ödeme kabili-
yeti elde edebilmek üzere mali mu-
amelelerin plânlanması
Plânın elde edilen neticeler üzerin-
deki tesiri
Plân uygulanmasında sapmaların
analizi

VII. Türkiye Ticaret ve Endüstrisindeki
gelişmenin finansmanı :

Açık Oturum :

Katılanlar :

Şahap S. KOCATOPÇU (Başkan),
Alpaslan ALAGÖZ, Necdet DU-
RAKBAŞA, Halis KAYNAR, Kâ-
muran SERTEL, Prof. Robert. S.
CARLSON, Prof. Carl, L. NEL-
SON,

Mevcut mali müesseseler iş hayatına
yaptıkları hizmetleri nasıl geliştire-
bilirler?

İş hayatının ihtiyacı olan fonların
temini bakımından hangi yeni mali
müesseselere ihtiyaç vardır?

İşletmeler banka hizmetlerini daha
 faydalı olarak ne şekilde kullanabi-
lirler?

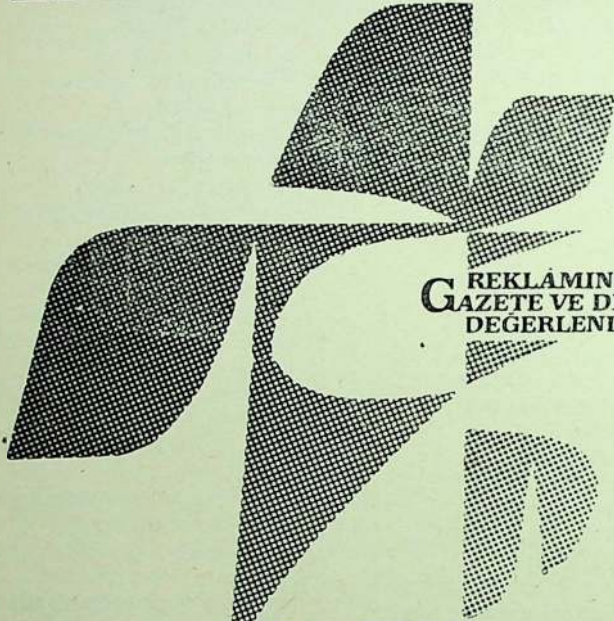
İşletmeler mevcut kaynaklarda isti-
fade şekillerini nasıl geliştirebilirler?

I, IV, V, VI. toplantılarda Prof. Nelson ve Prof. Carlson tebliğler vermişlerdir.

Bütün toplantılar tartışmalı olmuş, gerek toplantılarda, gerekse «açık oturum» da bankacılığın mes'eleleri etraflı bir şekilde tetkik edilerek hemen çoğu konularda fikir birliğine varılmıştır. Seminerin vardığı sonuçları gelecek sayımızda sizlere kısaca arz etmeğe çalışacağız.

Seminerde bütün konuşmalar Türkçe ve İngilizceye aynı anda çevrilebilmiştir. Organizasyon çok başarılı olmuştur.

Seminerdeki bütün görüşmeler ayrıca tepye alınmış bulunduğundan daha sonra bunların «Sevk ve İdare Derneği»nce kitap halinde bastırılması mümkün olacaktır.



G REKLAMINIZI
GAZETE VE DERGİLERLE
DEĞERLENDİRİN!

BASIN İLAN KURUMU

**YURT İÇİ VE YURT DIŞI REKLAMLARINIZ İÇİN
HİZMETİNİZDEDİR.**

Genel Müdürlük

Cağaloğlu, Türkocacı Caddesi No. 1
İstanbul

Telefon : 27 66 00 - 27 66 01

Telgraf adresi : BASINKURUMU

